Бухы оронуудай пролетаринар, нэгэдэгты!

БУРЯАД ҮНЭН

СОВЕТСКЭ СОЮЗАЙ КОММУНИС ПАРТИИН БУРЯАДАЙ ОБКОМОЙ,
БУРЯАДАЙ АССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ, МИНИСТРНҮҮДЭЙ СОВЕДЭЙ ОРГАН

Газетэмнай 1921 оной декабриин 21-hээ гарана | № 188 (17311) | 1986 оной августын 15, пятница | Сэн 3 мүн.

КПСС-эй ЦЕНТРАЛЬНА КОМИТЕДТЭ

«1986—1987 онуудай hуралсалай жэлдэ ажалшадай политическэ ба экономическа hуралсалые эмхидхэхэ тухай» асуудалые КПСС-эй ЦК хаража үзэбэ.

Общественные шэнэ зорилгонууд тээшэ эршэмтэйгээр дабшуулха, тэдэниие шиидхэлгэдэ арад зоной, ажалша коллектив бүхэнэй зохеохы хүсэ шадалые элсүүлэн хабаадуулха гээшэ ороной социально-экономическа хүгжэлтые хурдадхалгын, ниитын ажабайдалай бүхы талые нарижуулан hайжаруулгын түбхын түрүүшын эрхэ нүхэсэл болоно гэжэ баталагдан абтаhан тогтоол соо тэмдэглэгдэнэ. КПСС-эй XXVII съездын энэ стратегическэ захяа заабариие бэелүүлгэдэ политическэ ба экономическа hуралсал горитой ехэ үүргэ дүүргэхэ байна.

Партиин XXVII съездын тодорхойлhон зорилгонууд коммунистнуудта, үргэн ниитэ арад зондо КПСС-эй дотоодын болон гадаадын политикын гол шухала асуудалнуудта, тэдэниие бодото дээрэнь бэелүүлгын түхэл шэнжэнүүдтэ, онол аргануудта hонирхолыень улам дээшэлүүлээ. Мүнөө үеын марксистско-ленинскэ ухаан бодолой асари ехэ туйлалта болохо партийна съездын шиидхэбэринүүдые гүнзэгыгөөр шудалха гээшэ hуралсалай шэнэ жэлдэ бэелүүлэгдэхэ гол зорилго болоно. Орон доторой хүгжэлтын онсо илгаануудта, ядерна буу зэбсэгэй үе сагта дэлхэй дээрэ тохёолдоhон оршон байдалда хабаатай съездын шэнэ тодорхойлолгонуудта тобшололнуудта бүри ехэ анхарал хандуулагдаха ёhотой.

Съездын гүнзэгы үндэhэ баримтатай суртал hургаалнуудые шудалалга зохёохы ёhоной, улам хүгжөөгдэжэ байhан hургаалые, ажал ябуулгын үнэн зүб хүтэлбэри болохо марксизм-ленинизмые шэнжэлэн үзэлгэдэ, гүрэнэй ба ниитын хэрэгүүдые хүтэлбэрилгэдэ, орон дотор боложо байhан демократическа хубилалтануудта ажалшадые улам бүри үргэнөөр хабаадуулгада, ажахыгаа шадабаритай hайнаар эрхилжэ, ашаг үрэ ехэтэйгээр, бүхы эршэ хүсэеэ элсүүлэн хүдэлхэ тэдэнэй шадабариие дээшэлүүлгэдэ эдэбхитэйгээр нүлөөлхэ ёhотой.

hуралсалай hонирхолтойгоор, удха түгэлдэроор, бодото баримтануудта үндэhэлэн үнгэргэгдэхэ, hуралсагшадай ажалай ба ниитын ажал ябуулгын шэнжые, тэдэнэй эрдэм мэдэсын, социальна дүй дүршэлэй хэмжээе гүйсэд дүүрэнээр хараада абаха шухала. Партиин хараалhан шэнэ ёhоной хандасые нэбтэрүүлгэ бүтэмжэтэй hайн, зохёохы ёhоной оршон байдалда, ажабайдалай бүхы гол шухала асуудалнуудаар hанамжануудаа халан абалсалгын үндэhэ hуури дээрэ, ажалша коллективүүдтэ, бүхы общество дотор шиидхэгдэжэ байhан бодото зорилгонуудтай таhаршагүй холбоотойгоор бэелүүлэгдэхэ зэргэтэй. Хүнүүдэй hуралсалдаа хандасыень халирхай болгодог, тэрэнэй ашаг үрые досшолуулдаг ёhын тэдыдэ хандалгые, бодото байдалые гүнзэгыгөөр шэнжэлдэггүй ябадалые, тэрэниие юрэнхы дээрэнь хаража үзэлгые зайсуулан сараха хэрэгтэй.

1986—1987 онуудай hуралсалай жэлдэ саг соогоо бэлдэжэ, тэрэниие эмхидхэлэй ба үзэл сурталай-теоретическэ үндэр дээдэ хэмжээндэ үнгэргэхыень КПСС-эй союзна республикануудай Компартинуудай ЦК-нуудые, партиин крайкомуудые, обкомуудые, окружкомуудые, горкомуудые, райкомуудые, эхин партийна организацинуудые уялгалба.

Ороной социально-экономическа хүгжэлтые хурдадхалгын асуудалнуудые шэнжэлэн шудалалгада hуралсалай бүхы түхэл шэнжэнүүдые элсүүлэн хабаадуулхыень дурадхаа. «Ороной социально-экономическа хүгжэлтые хурдадхалга — КПСС-эй стратегическэ хараа шэглэл мүн» гэжэ теолохо гээшэ политическэ hуралсалай системын гол хараа шэглэл болохо зэргэтэй. Ажахы эрхилэлгые, экономико хүтэлбэрилгые нарижуулан hайжаруулха, эрдэмтехникые эршэмтэйгээр хүгжөөхын тула таарамжатай эрхэ байдал байгуулха, ажалай эдэбхи үүсхэлые али болохоор хүгжөөхэ, социальна үнэн зүбые баталха, социалис демократи болон арад зоной өөhэдөө өөhэдыгөө хүтэлбэрилгые шэнэ шатада гаргаха гэхэ мэтын партиин XXVII съезд дээрэ табигдаhан зорилгонуудые шиидхэлгэhээ сэхэ дулдыдадаг гол эрхэ нүхэсэлнүүд энэ хараа шэглэлдэ үргэнөөр бэелүүлэгдэхэ ёhотой.

Совет общественые хүгжоолгын гол шухала асуудалнууд социалис оронуудтай СССР-эй али бүхы харилсаанай шэнэ зорилгонуудтай, арга боломжонуудтай, аха дүү партинуудай дүй дүршэлые хэрэглэлгэтэй, мүнөө үеын дэлхэй дээрэхи байдалай, хүгжэлтэ дэбжэлтын ба хархис хүсэнүүдэй хоорондо боложо байhан тэмсэлтэй, тэрэнэй зорилгонуудтай нягта холбоотойгоор зүбшэн хэлсэгдэхэ ёhотой.

Ажалшадай экономическа hуралсалай системэдэ арадай ажахын элдэб hалбаринуудай түхэл шэнжэ болон онсо илгаае хараада абажа, «Үйлэдбэриие эршэмтэйгээр хүгжөөлгын» шэглэлые таарамжатай зохидоор шудалалгыень эмхидхэхэ шухала.

«Түсэбтэ арбан хоёрдохи табан жэл — ороной социально-экономическа хүгжэлтэдэ үндэhэн хубилалтануудай табан жэл» гэhэн темээр түрүүшын хэшээл үнгэргэгдэхоор дурадхагдаа.

Коллективүүдэй тусгаар илгаа, шагнагшадай үйлэдбэриин ба ниитын ажал ябуулгын шэнжые хараада абан, 1986—1987 онуудай hуралсалай жэлдэ hуралсалай түхэл маягуудые шэлэхэ эрхэ партийна организацинуудта олгобол, зүйтэй гэжэ тоологдобо.

XXVII съездын, КПСС-эй ЦК-гай, июниин (1986 он) Пленумэй найруулhан зорилгонуудые бодото дээрэнь шиидхэлгэтэй, жэлэй түсэбүүд болон уялгануудые бэелүүлгэтэй, ажалай бүтээсэ ба продукциин шанар дээшэлүүлхын, ажахы эрхилэлгын шэнэ онол арганууды нэбтэрүүлхын түлөө тэмсэлтэй нягта холбоотойгоор партийна организацинууд, пропагандистнууд hуралсал эмхидхэхэ уялгатай. Үйлэдбэриин гол фонднуудые ашаг үрэтэйгөөр хэрэглэхэ, материально-түүхэй эдэй болон түлишын-элшэ хүсэнэй ноосэнүүдые алмаха, ажалай болон үйлэдбэриин эмхидхэлые hайжаруулха, ажахын тоосооной үндэhэ hуури дээрэ коллективүүдэй, бригадануудай, участогуудай, цехүүдэй, фермэнүүдэй хүдэлмэри шэнэдхэн хубилгаха талаар шагнагшадай бэлдэжэ, оруулhан тодорхой дурадхалнууд hуралсалтай холбогдохо, хүнүүдэй зан абаринь, даалгагдаhан хэрэгтээ хандалгань хубилгагдаха ёhотой.

Бэлэдхэл түгэс пропагандистнууд болон лекторнүүдые хабаадуулхын хажуугаар, шудалжа байhан асуудалнуудаа гүнзэгыгөөр шэнжэлжэ, шагнагшадые hонирхуулжа шадаха, теориие ажабайдалтай нягтаар холбохо бүри нүлөө ехэтэй онол арганууды саг үргэлжэ бэдэрдэг эрдэмтэд болон уран hайханай интеллигенциин түлөөлэгшэдые хабаадуулха, XXVII съездын шиидхэбэринүүдые тайлбарилан ойлгуулгада партийна, совет, ажахын зургаанудай, профсоюзай болон комсомолой комитедүүдэй хүтэлбэрилэгшэдые эдэбхитэйгээр хабаадуулха гээд партийна комитедүүдтэ заагдаба.

Пропагандистнууд болон hуралсал эмхидхэгшэдтэй семинарнуудые, мэдээсэлэй уулзалгануудые үнгэргэжэ, КПСС-эй XXVII съездын заабаринуудай үндэhөөр парти болон гүрэн түрын мүнөө үедэ шиидхэжэ байhан шухалын шухала асуудалнуудаар тэдэнэртэ хэрэгтэй шэглэл үгэхэ, тайлбарилгын болон статистическэ, методическа материалнуудаар хангаха гээд дурадхагдаба. Мэргэжэл шадабаряа дээшэлүүлхэдэнь, ораторай бэлиг шудалхадань лекторнүүд болон пропагандистнуудта туhалха.

hуралсалай түсэбүүд болон программануудые, методическа материалнуудые, учебнигүүдые, hуралсалай болон харуулан ойлгуулха пособинуудые бэлдэжэ, хэблүүлхэ гээд КПСС-эй ЦК-гай Пропагандын ба Экономикын таhагуудта, КПСС-эй ЦК-гай дэргэдэхи Политическэ гэгээрэлэй бүхэсоюзна байшанда даалгагдаба.

Зохихо hалбаринууд болон үйлэдбэриин онсо илгаае, түрүү дүй дүршэл, шэнэдхэн хубилгалгын эрхэ байдалда коллективүүдэй хүдэлмэриин тодорхой зорилгонуудые толилон харуулhан шухала нэмэлтэнүүдые министерствэнүүд болон албан зургаанууд, ажахын ба профсоюзай органууд жэшээтэ түсэбүүд соогоо дары түргөөр оруулха уялгатай.

«В. И. Ленин социализм байгуулха тухай», «Ороной социально-экономическа хүгжэлтые хурдадхалга — бүхы партиин, бүхы арадай зорилго» гэhэн суглуулбаринуудые, «Хурдадхалгын хараа шугам» гэhэн hуралсалай пособи хэблэн гаргаха гээд Политиздадта даалгагдаба. Экономическа hуралсалай системэдэ хэрэглэгдэхэ hуралсалай пособинуудые хэблэн гаргаха гээд Агропромиздадта, Профиздадта, «Экономика» хэблэлдэ даалгагдаба.

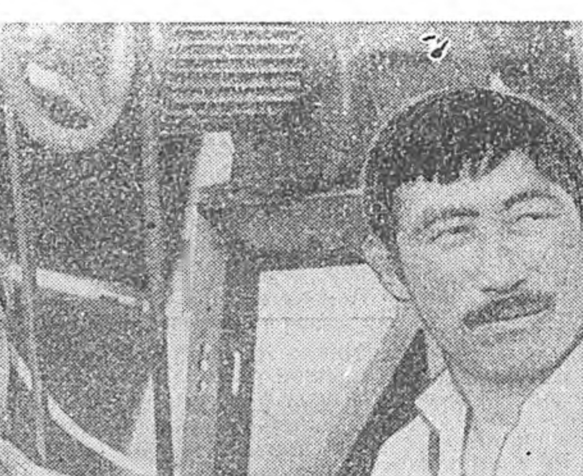
«Коммунист», «Партийная жизнь», «Политическое самообразование», «Агитатор» журналнуудта, научна болон үйлэдбэриин-олониитын журналнуудта, түбэй партийна газетэнүүдтэ үзэжэ байhан курсануудаар теоретическэ болон методическа шэнжэтэй материалнуудые үе-үе болоод толилхо гэжэ хараалагдаба.

КПСС-эй XXVII съездын шиидхэбэринүүдтэй зохилдуулан, политическэ болон экономическа hуралсалай системые саашадань шэнэдхэн хубилгаха талаар дурадхалнуудые 1986 оной декабриин 1 болотор бэлдэжэ, 1987 оной нэгэдэхи кварталда партийна организацинуудта, хэблэлдэ үргэнөөр зүбшэн хэлсэхэ гээд КПСС-эй ЦК-гай Пропагандын ба Экономикын таhагуудта, союзна республиканудай Компартинуудай ЦК-нуудта, партиин крайкомууд, обкомууд, окружкомууд, горкомууд, райкомуудта, партийна эхин организацинуудта заагдаба. Үе сагай гол шэнжэ шанарта, совет хүнүүдэй эрилтэ хэрэглэмжэнүүдтэ харюусахаар hуралсалай аша үрэ ехэтэй онол арганууды зохёолгодо, КПСС-эй ЦК-гай апрелиин (1985 он) Пленумэй hүүлээр марксистско-ленинскэ hуралсалай талаар бии болоhон бүхы үнэтэй сэнтэй юумые согсололгодо анхаралаа хандуулха.

Туршалгануудые үнгэргэхын, hуралсал эмхидхэлгэдэ мүнөөнэй хандалгые туршажа үзэхын тула, политическэ болон экономическа hуралсалай, системэдэ байгууламжын талаар холын хараатай хубилалтануудые тодорхойлхын, ажалшадые хүмүүжүүлхын, аха дүү партинуудай дүй дүршэлые шудалхын тула ерэхэ hуралсалай жэлые хэрэглэхэ шухала гээд тоологдобо.

УРГАhАН БУХЫ НОГООГОО СУМ СУГЛУУЛАЯ!

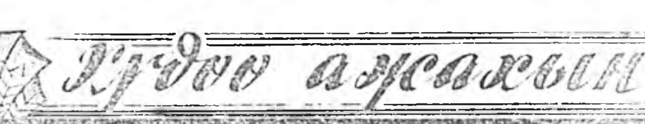
Түнхэнэй совхозой дүй дүршэлтэй механизатор **С. Ж. Зарбаевай** хүтэлбэрилдэг звеногой гэшүүд энэ жэлдэ **250 тонно витаминтай ногооной гурил бэлэдхэхэ даабаритай** юм. Энэ звеногой даабарияа дүүргэхэ байhанда бата найдамаар. Юуб гэхэдэ, звеногой гэшүүд И. П. Котовщиков, тэрэнэй хүбүүн П. И. Котовщиков, Б. И. Шубин, А. А. Конюшкин гэгшэд совхозой эрхим механизаторнууд гэжэ суурхадаг. hүүлэй мэдээгэй ёhоор эндэ 100 гаран тонно шэмэтэ тэжээл бэлэдхэгдээд байна. Ходо орсоhон хура бороо тэдэнэй ажалые hаатуулна. Гэбэшье звеногой гэшүүд даабарияа дүүргэтэрээ хүдэлхөөр зоригжонхой.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: АВМ-эй машинист В. В. Котовщиков, АВМ-эй начальник С. Ж. Зарбаев.

Н. ДРИГЕНОВЭЙ фото.

ШИИДХЭХЫ ЭРШЭ ХЭРЭГТЭЙ

900 хүрэтэр центнер үбhэ сомодог байба. Прибайкалиин районой «Зырянский» совхозой В. И. Чумаковой звено hүүлэй зургаан үдэр соо 2388 центнер үбhэ hүрилөө. Энэл ажахын А. П. Каратуевай силос дарадаг отряд 2,5—3 үдэр соо 1000 тонны багтаамжатай нүхэ ногоогоор дүүргэнэ.

Хориин районой суута хонишон Г. М. Бимбаев гэр бүлөөрөө хүдэлжэ, өөhэдынгөө хүсөөр 1100 центнер үбhэ бэлэдхээ. Мухар-Шэбэрэй районой «Одон» совхозой хонишод Ч. Ч. Очиров, И. Д. Раднаев гэгшэд хонин hүрэгтөө хүсэд хүрэхэ эрхим шанартай үбhэ абаа.

Иимэ эрхим жэшээнүүд олон. Гэхэтэй хамта бүхы дээрээ үбhэ тэжээл бэлэдхэлгэ амжалтатайгаар түгэсхэгдэхэнь гэхын аргагүй. Республикын ажахынуудта үшөө 220 мянга гаран гектар сабшалангай ногоон унагаагдаагүй. Илангаяа Сэлэнгын, Зэдын, Яруунын, Мухар-Шэбэрэй, Хяагтын районуудта сабшагдаха газар ехэ.

Тарбагатайн, Ивалгын, Кабанскын, Прибайкалиин, Баргажанай, Бэшүүрэй районуудай олонхи ажахынуудай үбhэ абаха түсэбөө дүүргэхэ дүтэлөөд байхада, харин Ахын, Түнхэнэй, Захааминай, Зэдын, Сэлэнгын, Яруунын районууд үбhэ бэлэдхэхэ түсэбөө hаял хахадhаа үлүүлээ.

Тиимэhээ сабшалан дээрэ хэхэ хүдэлмэри үшөөл ехэ байhаар. Байгша ондо үбhэ абаха түсэбөө заатагүй дүүргэхын тула үшөө 115,5 мянган тонно бүдүүн тэжээл нөөсэлхэ хэрэгтэй. Энэ жэлэй эрхэ байдалда диилэнхи ажахынуудта үбhэ хуряаха түсэб гансашье дүүргэхэ бэшэ, харин үлүүлэн дүүргэхэ, зарим газарта 1,5—2 жэлэй нөөсэ тэжээл абаха арга боломжо бии. Олонхи нютагуудта ногооной ургаса хэзээ хэзээнэйхиhээ hайнаар гараа ха юм. Август hарада хаа хаанагүй наратай халуун үдэрнүүд байжа, тэжээл бэлэдхэлгые эгээл эршэмтэйгээр ябуулха аргатай байна.

Республикын ажахынууд энэ жэлдэ 224,7 мянган тонно сенаж дараха түсэбтэй аад, мүнөө 190,4 мянган тонно тиимэ тэжээл бэлэдхээ. Энэнь нёдондонойхиhоо 22 мянган тонноор ехэ болоно.

Тэрэшэлэн байгша ондо олонхи районууд силос даралгые урда жэлнүүдэйхиhээ эртэ эхилээд, муу бэшээр ябуулна. Бүхыдөө 327 мянган тонно силос дарагдаа гэхэ гү, али нёдондоной энэ үеынхиhөө 59 мянган тонноор ехэ шэмэтэ тэжээл нөөсэлэгдөө. Гэбэшье силос даралгын хүдэлмэриин эршэ үшөөл hанаhанда хүрэнэгүй. Түсэб дүүргэхын тула үшөө 838 мянган тонно силос дараха хэрэгтэй. Илангаяа Хэжэнгын, Баргажанай, Хурамхаанай, Загарайн районуудай ажахынууд силос даража хүсэд эхилээгүй байна. Мүнөө августын тэнгhээ үнгэржэ байхада, силос дараха хүдэлмэриие иигэжэ унжагайруулха гээшэ яашье хүлисэшэгүй. Удахагүй түрүүшын хүйтэн шүүдэр, хюруу унажа, кукуруза, наран сэсэгэй ургасые муудхааха аюул холо бэшэ болонхой. Тиимэhээ таряа хуряалгын хаа хаанагүй жэгдэрэн эхилтэр силос даралгые заатагүй түгэсхэхэ шухала.

Энэ жэлдэ витаминтай ногооной гурил, сечкэ гаргаха түсэбэй муу бэшээр дүүргэгдэжэ байгаашье hаань, hанаагаа амарха үндэhэн үгы. Даабари дүүргэхын тула үшөө 16—17 мянган тонно тэжээл бэлэдхэхэ хэрэгтэй. Илангаяа байгша оной эрхэ байдалда витаминтай ногооной гурил шадаал hаа, ехээр нөөсэлхэ, АВМ агрегадуудые намар хожом болотор бүтээсэ ехэтэйгээр хүдэлгэхэ ёhотой болоно.

РЕСПУБЛИКЫН АЖАХЫНУУДТА ҮБhЭ ТЭЖЭЭЛ БЭЛЭДХЭЛГЫН ЯБАСА ТУХАЙ

1986 ОНОЙ АВГУСТЫН 11-нэй МЭДЭЭН

(Түсэбэй дүүргэлтэ процентээр)

Районууд	Үбhэн	Сенаж	Силос	Ногооной гурил
Тарбагатайн	99	110	51	74
Ивалгын	94	104	20	60
Баргажанай	93	171	5	61
Кабанскын	91	107	70	93
Бэшүүрэй	90	41	19	66
Прибайкалиин	90	77	74	62
Загарайн	85	133	12	38
Хяагтын	85	111	10	72
Мухар-Шэбэрэй	83	59	20	54
Хойто-Байгалай	81	—	—	5
Хэжэнгын	78	85	—	74
Хурамхаанай	77	37	9	66
Хориин	73	78	34	102
Сэлэнгын	65	98	17	68
Баунтын	64	—	—	—
Яруунын	60	62	36	86
Захааминай	57	31	67	82
Түнхэнэй	55	57	54	83
Ахын	24	—	—	—
Республика бүхыдөө:	75	85	28	70

Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй
УКАЗ

УЛААН-ҮДЫН ПРИБОР БҮТЭЭЛГЫН ҮЙЛЭДБЭРИИН НЭГЭДЭЛЭЙ КОЛЛЕКТИВЫЕ БУРЯАДАЙ АССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ ПРЕЗИДИУМЭЙ ХҮНДЭЛЭЛЭЙ ГРАМОТААР ШАГНАХА ТУХАЙ

Социалис уялгануудаа, түсэбтэ арбан нэгэдэхи табан жэлэйнгээ даабаринуудые дүүргэхэдээ туйлаhан амжалтануудайнь түлөө, байгуулагдаhаар 25 жэлэйнь ойтой дашарамдуулан, **Улаан-Үдын прибор бүтээлгын үйлэдбэриин** нэгэдэлые Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй **Хүндэлэлэй грамотаар** шагнаха.

Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ А. БАДИЕВ.

Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Секретариин түлөө Президиумэй гэшүүн Р. ГАРМАЕВ.

Улаан-Үдэ, Соведүүдэй байшан.
1986 оной августын 13.

ХҮНДЭТЭ НЭРЭ ЗЭРГЭНҮҮД, ХҮНДЭЛЭЛЭЙ ГРАМОТАНУУД

Олон жэлэй туршада hайнаар ажаллаhанайнь түлөө, Улаан-Үдын прибор бүтээлгын нэгэдэлэй үйлэдбэриин байгуулагдаhанай 25 жэлэй ойтой дашарамдуулан, Улаан-Үдын прибор бүтээлгын үйлэдбэриин нэгэдэлэй генеральна директор Иван Степанович **Медведевые**, Улаан-Үдын прибор бүтээлгын үйлэдбэриин нэгэдэлэй токарь Иван Никонорович **Кучеругые** Улаан-Үдын прибор бүтээлгын үйлэдбэриин нэгэдэлэй слесарь Михаил Михайлович **Убеевые** Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиум **Хүндэлэлэй грамотаар** шагнаба.

• • •

Республикын прибор бүтээлгын промышленностиие хүгжөөхэ талаар габьяатай байhанайнь түлөө, Улаан-Үдын прибор бүтээлгын үйлэдбэриин нэгэдэлэй ахамад инженерэй орлогшо Владимир Архипович **Павленкэдэ**, Улаан-Үдын прибор бүтээлгын үйлэдбэриин нэгэдэлэй автомат түхеэрэлгэнүүдэй заводой ахамад инженер Владимир Иванович **Карпуковта**, Улаан-Үдын прибор бүтээлгын үйлэдбэриин нэгэдэлэй **тоолон тодорхойлолгын түбэй начальник** Татьяна Васильевна **Роговада** Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Указаар **Буряадай АССР-эй габьяата инженер** гэhэн хүндэтэ нэрэ зэргэ олгогдобо.

• • •

Прибор бүтээлгын үйлэдбэриие эмхидхэхэ талаар габьяатай байhанайнь түлөө, Улаан-Үдын прибор бүтээлгын үйлэдбэриин нэгэдэлэй инструментальна таhагай начальник Виктор Леонидович **Петровто**, Улаан-Үдын прибор бүтээлгын үйлэдбэриин нэгэдэлэй автомадуудые заhабарилагша Юрий Александрович **Паршуковто** Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Указаар **Буряадай АССР-эй габьяата машина бүтээгшэ** гэhэн хүндэтэ нэрэ зэргэ олгогдобо.

• • •

Кадрнуудые бэлдэхэ, хүмүүжүүлхэ талаар габьяатай байhанайнь түлөө, Улаан-Үдын прибор бүтээлгын үйлэдбэриин нэгэдэлэй хэбшэдэй бригадир Людмила Николаевна **Басовичто**, Улаан-Үдын прибор бүтээлгын үйлэдбэриин нэгэдэлэй токарьнуудай бригадир Александр Сергеевич **Степановта** Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Указаар **залуушуулые хүмүүжүүлхэ талаар Буряадай АССР-эй габьяата хүдэлмэрилэгшэ** гэhэн хүндэтэ нэрэ зэргэ олгогдобо.

• • •

Экономическа хүдэлмэриин талаар габьяатай байhанайнь түлөө, Улаан-Үдын прибор бүтээлгын үйлэдбэриин нэгэдэлэй ажалай ба ажалай түлөөhэнэй таhагай начальник Людмила Ивановна **Резановада** Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Указаар **Буряадай АССР-эй габьяата экономист** гэhэн хүндэтэ нэрэ зэргэ олгогдобо.

ПАРТИЙНА АЖАБАЙДАЛ

КАДРНУУДТА—ОНСО АНХАРАЛ

Кадрнуудтай ябуулдаг хүдэлмэри хадаа КПСС-эй ажал ябуулгын эгээл шухала хэрэгүүдэй нэгэниинь болодог гээшэ. Имагтал тэрэниие зүб ёhoop шиидхэлгын аша туhаар парти өөрынгөө хүтэлбэрилхы, шэглүүлхы үүргые бэелүүлдэг байна. Кадрова политикые тодорхойлхо, кадрнуудые шэлэн олохо, хубаарилан табиха, хүмүүжүүлхэ асуудалнууд партиин гол анхарал доро ходо-доо байдаг, түрүүшын ээлжээндэ шиидхэгдэдэг шуу.

КПСС-эй XXVII съезд дээрэ партиин ЦК-гай Генеральна секретарь нүхэр М. С. Горбачевой хэhэн Политическэ элидхэл соо: «Нүхэдүүд, хэрэгые бодото дээрэнь эмхидхэлгэдэ, кадрнуудые, партийна эдэбхитэдые хубаарилан табилга болон хүмүүжүүлгэдэ гол анхаралаа хандуулжа, өөрынгөө ажал ябуулгын али бүхы хэм хэмжээе, шата бүхэниие мүнөө тон шэнэ, партийна ёhoop шэртэн хараха зэргэтэйбди» гэжэ онсолон тэмдэглэгдэнэ.

Бидэ энэ заабариие ёhoшолон баримталха, бодотоор бэелүүлхэ уялгатайбди. Манай комбинадай партийна организаци КПСС-эй 400 гаран гэшүүд болон кандидадуудые бүридхэн нэгэдүүлдэг гээшэ. Эдэнэр партийна эхин организациин эрхэтэй 12 цеховэ организаци болон хубаардаг юм. Предприятиин бүхы коллективэй 12,1 процентнь коммунистнууд болоно, партиин гэшүүд болон гэшүүндэ кандидадуудай 67 процентнь хүдэлмэришэд.

КПСС-эй XXVII съезд дээрэ гүрэнэй хүнгэн промышленность горитой шүүмжэлэлдэ орohон байна. Иимэ ушар кадрнуудта тусхай анхарал хандуулха, энэ талаар ябуулдаг хүдэлмэриеэ нарижуулан hайжаруулха, шэнэ хубилалта туйлаха эрилтэ табина. Түбхын түрүүндэ бидэ гаргаhан продукциингаа шанарые эрид дээшэлүүлхэ уялгатайбди. Энэ зорилгые шиидхэлгэдэ предприятиин инженерно-техническэ хүдэлмэрилэгшэд, мастернууд болон бригадирнуудай ехэ үүргэ дүүргэдэг байhаниинь мэдээжэ.

Энэл асуудалда комбинадай дирекци болон партком анхаралаа ходо хандуулжа байдаг юм. Кадрнуудай бүридэлые hайжаруулхын тула оролдолго гаргахадаа, шадаал hаа тэдэнэй зэргэдэ коммунистнуудые олон болгохо, партийна нүлөө үргэдхэхэ зорилго урдаа табидаг гээшэбди. Мүнөө үеын байдалаар болоходоо, предприятиин инженер болон техникүүдэй 40, мастернуудай 51,4, бригадирнуудай 30,4 процентнь коммунистнууд юм.

Гэбэшье манай гол кадрнууд хадаа хүдэлмэришэд, предприятиин гаргадаг продукци үйлэдбэрилэгшэд гээшэ. Тиимэhээ тэдэнэрые hурган бэлдэлгэ, хүмүүжүүлгэ, ёhотойл кадрова хүдэлмэришэд болгохо хэрэг манай түрүүшын ээлжээндэ шиидхэхэ, үдэр бүриин анхарал доро байха зүйл мүн. Ерээдүйн хүдэлмэришэдые hурган бэлдэхэ, хүмүүжүүлхэ талаар манай комбинадта зохихо дүршэл тогтонижонхой гэжэ хэлэхэ дүүрэн эрхэтэйбди.

Предприятиин нарин мэргэжэлтэй хүдэлмэришэдые өөhэдынгөө техническэ училищида hурганабди. Тиихэдэ дунда шатын хүтэлбэрилэгшэд болохо хүнүүд манай комбинадай дэргэдэ бии болгогдоhон Москвагай бүд нэхэлгын техникумэй филиалда hурадаг гээшэ. hуралсалай эхиндэ басагад өөhэдынгөө хүдэлхэ цехтэ ерэжэ, хамhахы ажал хэдэг. Тиигэжэ үйлэдбэриин ябасатай, тэндэ ажалладаг хүнүүдтэй танилсадаг байха юм. Тэрэл сагhаа эхилжэ, хүдэлхэ газараа, бригадаяа мэдэдэг болоно. Урданай кадрова хүдэлмэришэд, коммунистнууд шэнэ hурагшадые бэедээ даажа абаад, ерэхэ сагайнь мэргэжэлдэ дүршүүлнэ, заабарилан хүмүүжүүлнэ. Энэл үедэ хэн хэнэйнь саашадаа хүдэлжэ шадамаар гү, али эрмэлзэлгүй байhаниинь элирхэйлэгдэдэг байна.

Москвагай бүд нэхэлгын заочно техникумэй филиалда hурахыень түрүү залуу хүдэлмэришэд болон коммунистнуудые дурадхадаг гээшэбди. Тиихэдээ тэдэнэрэй эмхидхэхы шадабаринь, саашадаа хүмүүжэн ургаха бэлигыень заатагүй хараада абтана. Жэл бүхэндэ тус техникумдэ 40—50 хүн hурадаг. Манай комбинадай мүнөөнэй дунда шатын хүтэлбэрилэгшэдэй 60 гаран процентнь урдань хүдэлмэришэд ябаhан хүнүүд. Халаанай мастернууд коммунистнууд Б. Э. Аюшеева, Н. А. Протопопова урдань ПТУ дүүргэhэн, ВЛКСМ-эй XVII ба XVIII съезднүүдэй делегадууд байhан алдартай. Имэрхүү жэшээнүүд олон байха.

Предприятиин өөрын коллектив сооhoo урган гараhан, дэбжүүлэгдэhэн инженерно-техническэ хүдэлмэрилэгшэдэй, мастер гү, али цехэй начальник тушаалтадай ямар нэгэн шалтагаан дурдаад, комбинадhaa гаража ошолго тон үсөөн үзэгдэдэг гэжэ тэмдэглэмээр.

КПСС-эй XXVII съездын шиидхэбэринүүдтэй зохилдуулан, бидэ мүнөө бригадирнуудтай ябуулагдаха хүдэлмэридэ ехэ анхарал хандуулнабди. Мүнөө 110 бригадиртайбди. Эдэнэр хадаа предприятиин гол хүтэлбэрилэгшэд, шиидхэхы кадрнууд болоно. Ажалша коллективүүдэй үндэhэ hууринь бригада болоно. Ажалша коллективүүд тухай хуулиин бэелүүлэгдэжэ байhан үедэ, бригадануудые ажахын тоосоонной гуримда оруулжа байhан сагта бригадирнуудай дүүргэхэ үүргэ болон харюусалга үгэа ехэ боложо байна. Мүнөө жэлдэ бригадирнуудай шалгалта (аттестаци) үнгэргэгдэхэ.

Мастернуудай болон бригадирнуудай үүргэ дээшэлүүлхэ талаар цехүүдэй захиргаан болон партийна организацинуудай ябуулдаг хүдэлмэри тухай асуудал парткомой заседани дээрэ ходо зүбшэгдэжэ, зохихо хэмжээ ябуулганууд хараалагдажа байдаг гээшэ. Мастераар гү, али технологоор дэбжүүлмээр хүнүүд цех бүхэндэ яhала бии. Харин мүнөө бригадир болгон томилмоор хүдэлмэришэдые шэлэн хараалха хэрэгые ехэ шухалада тоолонобди.

Кадрнуудай, илангаяа хүтэлбэрилэгшэдэй, мүноонэй байдал тухай, тэдэнэй эмхидхэхы шадабари болон шэнжэ шанар тухай хэлэхэтээ хамта, партийна талань ямар гээшэб гэhэн асуудал тушаа тогтохо ушар гарана. Сэхыень хэлэхэдэ, үйлэдбэриин шата бүхэнэй хүтэлбэрилэгшэдэй дунда коммунистнууд үсөөншэг байна. Тэдэнэрэй дунда партийна нүлөө үргэдхэхэ асуудалда анхарал хандуулагданагүй гэжэ яажа болохоб? Энэ талаар алибаа хэмжээн абтажа байдаг. Хэды тиигэбэшье эдэ кадрнуудай дундаhaa жэлэй туршада оройдоол гурбанhaa дээшэ бэшэ хүн партида абтана. Энээнhээ уламжалан, жэшээнь, бригадирнуудаймнай миил 30 процентнь коммунистнууд. Энэ хэмжээе hайн гэжэ хэлэхын яашье аргагүй.

Партиин зэргэдэ залуушуулые, илангаяа ВЛКСМ-эй гэшүүдые абахые оролдонобди. Комсомолшууд лэ партиин найдамтай халаан, предприятиин гол хүсэн гээшэ. Залуу хүдэлмэришэд кандидатска стаж гараха үедөө ниитын ажабайдалда эдэбхитэй хабаадалсаха, комсомолой хүдэлмэриин дүршэл шудалха аргатай байна.

Комсомол-залуушуулай бригадануудые гол түлэб коммунистнууд хүтэлбэрилнэ, комсомолой hуралсалай пропагандистнарай хахадынь партиин гэшүүд болон кандидадууд. Тобшолон тэмдэглэхэдэ, предприятиин партком, цехүүдэй партийна организацинууд комбинадайнгаа комсомолой организациие партийна талаар хүтэлбэрилхэ хэрэгые саашадань бүри hайжаруулхын тула яhала оролдолго гаргадаг гээшэ. Комсомол үетэндөө бидэ түшэглэхэ, найдаха уялгатайбди.

Партиин съездын заабаринуудые бэелүүлэн, хурдадхалгын шууд замда үйлэдбэриие гаргаха, бүтээhэн продукциин шанарые улам hайжаруулха шухала зорилгонууд коллективэй үмэнэ табигдана. Эдэ бүгэдэн мэдээжэ зүйл. Тиигэбэшье манай үйлэдбэридэ шанарай талаар дутагдалнууд бии гэжэ хэлэхэ ушар гарана. Продукциин шанар хадаа бүхы шатын кадрнуудай ажал ябуулгаhaa, мэргэжэл шадабариhaa дулдыдана ха юм. Хүтэлбэрилэгшын, мэргэжэлтэдэй хүдэлмэриин ямар зэргын байhые имагтал шанар харуулдаг. Энэ хэрэг комбинадай дирекциин, парткомой үдэр бүриин анхарал доро байна. Хурдадхалгын, шэнэдхэн хубилгалгын асуудалнуудай улам хурсаар табигдаад байхада, кадрнуудтай ябуулдаг хүдэлмэриин удха шанар бүри гүнзэгырнэ гэжэ хэлэхэ байнаб.

Д. МОГОЕВА,
Улаан-Үдын нарин сэмбын комбинадай парткомой секретарь.

ШАХАН ТАРГАЛУУЛҺАН…

Яруунын районой «Победа» колхозой ахалагша мал адуулагша Ф. А. Дамбиевагай даадаг залуу малай гүүртэдэ 139 хашараг, буруу тоологдодог юм. Энэ бишыхан коллектив эдэ залуу малаа зулгы hайхан зунай сагта таргалуулха талаар ехэхэн хүдэлмэри ябуулна. Эдэнэр үнгэрhэн hара соо малайнгаа шэгнүүрые нэмээлгээр ажахы дотороо дэлгэрhэн социалис мүрысөөндэ түрүүлжэ гараба. Тусхайлан хэлэбэл, дүршэлтэй [illegible]

Таряа хуряалгые угтуулан

ТҮГЭС БЭЛДЭНХЭЙ

Орой дээрэ улаан тугханиие намилзуулhан элеваторай үнгэ бүриин шэрэтэй шулуун гэрнүүдэй дундаhaa тэбхын харагдахань элихэн даа. Мүнөө эндэ — Заудинскын таряа талханай зүйлнүүдые үйлэдбэрилжэ гаргадаг комбинадай уужам салуу хорёо соо хонжэн. Шулуудамал талмайнь шоройhoo сэбэрлэгдэнхэй, ямар нэгэн hайндэртэ бэлдээд байhандал харагдаха юм.

Партиин XXVII съездын түүхэтэ шиидхэбэринүүд соо оронойнгоо Эдеэ хоолой программа жэншэдгүй бэелүүлжэ, илангаяа таряа талханай зүйлнүүдтэ онсо гамтайгаар хандаха тухай дэлгэрэнгыгээр хэлэгдэнхэй hэмнэй. Бидэшье партиингаа табиhан эрилтые бодото дээрэнь бэелүүлхын тула горитойхон бэлэдхэл хээбди.

— КПСС-эй ЦК-гай, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй, «Түсэбтэ арбан хоёрдохи табан жэлдэ орон дотор ороохо таряа ургуулгые тогтууритай hайнаар хүгжөөхэ, малай тэжээлдэ ородог тарянай нөөсэнүүдые ехэдхэхэ хэмжээнүүд тухай» тогтоол дотор тэмдэглэгдэнэ. «Ороной ороохо тарянай нөөсэнүүдые гамтай hайнаар ашаглалгада анхаралаа ехээр хандуулха. Тэрэниие тушаан абалгын предприятинуудай хатаалгын ба сэбэрлэлгын техникые бүри хүсэдөөр хэрэглэхэ зорилгор мүнөө жэлэй ургасаhаа эхилжэ, комбайнуудhaa ороохо сэхэ тушаажа абаха гэhэн дурадхал баталагдан абтаба. Мүн ороохо хадагалха ба болбосоруулха талаар комплексно шэнжэлгэнүүдые шангадхаха гээд тэмдэглэгдэнэ. Тиимэhээ энэ жэлдэ бэлэдхэлэймнай хүдэлмэри урдынхиhaa эртүүр эмхидхэгдэжэ ябуулагдаа. Комбинадаймнай коллектив тус тогтоолтой танилсажа, хамтынгаа суглаан дээрэ шэнэ ургаса тушаажа абахаар бэлэдхэл хэхэ тухайгаа хэлсэхэдээ, урдынгаа дутагдалнуудhaa тобшолол хэжэ, хэзээ хэзээнэйхиhээ hайнаар бэлдээ. Цех, участок бүхэндэ ошожо хараха, шалгахадашье болохо,— гээд комбинадай директор Анатолий Галданович Нартуев дэлгэрэнгыгээр хөөрэжэ үгөө hэн.

Бүри хабарhaa эндэ заhабарилагшадай хэдэн бригада эмхидхэгдээд, гансашье склад, байра, оньhон түхеэрэлгэнүүдые бэшэ, мүн машина, техникэ түгэс бэлэн болгогдожо захалаа юм. Тиихэдэ эндэ ороохо таряа илгаха, сэбэрлэхэ, хатааха бүтээсэ ехэтэй шэнэ түхэлэй хэдэн агрегат тааруулагдан тодхогдоо. Эрдэм техникэ хурдан түргэнөөр хүгжөөхэ эрилтын табигдаад байhан мүнөө үедэ тус комбинадай коллектив ажалдаа түрүү онол арга, эрдэмэй туйлалтануудые хэрэглэнэ.

Үнэндөө энэ комбинат ороохо таряа тушаажа абаад, олон сортын гурил гаргахаhaa гадна малай тэжээлдэ орохо талха тарянай зүйлнүүдые таhалгарягүй үйлэдбэрилхэ зорилготой юм. Тиимэhээ эндэ ороохо таряа сэбэрлэхэ, хатааха түхеэрэлгэнүүд бэлдэгдээ.

— Жэл бүхэндэ намарнай адли байдаггүй. Хэдодоол хура бороотой байжа, ургаса хуряагшадта ехэхэн haад ушаруулдаг. Сагай уларилай таарамжагүйhөө боложо, ажахынуудhaa ороохо таряан шиигтэйхэнээр асарагдадаг байха юм. Тиин бидэ шиигтэй таряа бултыень бусаажа, ажахынуудта бүри ехэ түбэг бэрхэшээлнүүдые ушаруулхагүйн тула ороохо тушаажа абаад, энэл түхеэрэлгэнүүдээрээ сэбэрлэжэ хатаанабди. Республикымнай ажахынууд комбинадаймнай арга боломжые харазда абажа шиигтэй нойтон таряагаа бидэндэ түлхеэд байнгүй, өөhэдөө шадал зэргээрээ сэбэрлэжэ хатаадаг болонхой даа,— гэжэ ахамад механик Сергей Владимирович Семенихин хэлээ бэлэй.

Шиигтэй нойтон таряа тушаажа абаад гурил болон малай тэжээлдэ орохо талха тарянай зүйл гаргахадаа, тус комбинат ехэхэн гарза хохидолдо ороно. Үнэтэ сагшье ошоно, мүн продукциин шанаршье доошолдог байха юм.

Дурсагдагша комбинат ажахынуудhaa 19 процентhээ ехэ бэшэ шиигтэй таряа тушаажа абаха ёhотой юм. Тиин олонхи колхоз, совхозууд таряа хатааха түхеэрэлгэгүй дээрэhээ 28—30 процент хүрэтэр шиигтэй ороохо таряа асардаг байна.

Ахамад инженерэй уялга дүүргэжэ байhан С. В. Семенихин бидэндэ элеваторта хэгдэhэн заhабарилгын ажал, бүхы түхеэрэлгэнүүдыень харуулаа. Нэн түрүүн ашаатай автомашинануудые шэгнэжэ, асарhан ороохонойнь шэгнүүрые тодорхойлдог шэгнүүршэдэй таhагта ороходомнай оператор-шэгнүүршэн Валентина Петровна Шурыгина мүнөөшье ороохотой автомашинануудай ерээ hаань, тушаажа абахаар бэлэн байhанаа мэдүүлбэ. Энэ нүхэрнай түрэл комбинадтаа гуша гаран жэл соо хүдэлжэ ябана. Тиимэhээ өөрынгөө даажа абаhан ажалые табан хургандаал мэдэхэ болоhон дүршэлтэй байhандаа магтаалтай.

— Таряа хуряалгын халуун хаhын эхилхэдэ, элеваторнай үдэр hүнигүй хүдэлжэ байха юм. Энэ үедэ комбинаднай хүдэлмэришэдые нэмжэжэ абадаг. Мүнөө дээрээ гол заhабарилгын ажал дүүрэбэ гээшэ. Харин жэжэ-божо заhабарилга хэгдэжэл байгаа ааб даа. Шэнэ ургасын дээжэтэй түрүүшын хамбын ерэтэр дүүргэхэ байхабди. Тусхай комисси ерэжэ, заhабарилгыемнай «hайн» гэжэ сэгнээ hэн,— гэжэ ахамад механик тайлбарилан хөөрэнэ.

Ороохо хатаадаг цехтэ ерэхэдэмнай мастер Лубсан Нанзыгович Будаев ажал хүдэлмэри тухайгаа тобшохоноор хөөрэжэ үгэбэ.

— Бидэ 12,5 процент шиигтэй ороохо хатааха аад, 20-ёод процент хүрэтэр шиигтэй таряа хатаанабди. Манай цехэй коллектив дүрбэн халаанда хубааран хүдэлдэг байха юм. Цехтэмнай найман часай туршада 140 тонно haa, арбан хоёр часай туршада 200 тонно хүрэтэр ороохон хатаагдадаг байна. Ороохо хатаадаг түхеэрэлгымнай бүтээсэ багахан юм. Гэбэшье нэгэ удаа ороохоной шииг нойтыень 5—6 процент доошолуулдаг гээшэ. Намарай халуун хаha ойртожол байна. Бидэшье энэ тэрэ юумэеэ заhабарилжа, шалгажа, бэлэн мүртэнь оруулжа байнабди. Ямаршье ороохо тарянай асарагдабал хээзэдэшье бэлэн байхабди, — гэжэ найдуулан мэдүүлээ hэн.

Эндэхи элеватор бүхыдөө олон тонно таряа багтааха аргатай. Тус элеваторта ороохо тушаажа абаха пунктгүй районуудhaa гадна Монголhoo, Алтайhaa, Казахстанhaa шаргал шэниисэ асарагдадаг юм. Тиимэhээ эндэхи коллективэй таhалгарягүй хэдэн халаанда хүдэлхөөр бэлэн байhаниинь ойлгосотой hэн.

Оронойнгоо Эдеэ хоолой программа бэелүүлгэдэ горитойхон хубитаяа оруулхаар шиидэhэн Заудинскын таряа талханай зүйлнүүдые үйлэдбэрилжэ гаргадаг комбинадай хүдэлмэришэд ажахынуудhaa асарагдаhан ороохо таряа түргэнөөр тушаан абажа, тэрэниие богони болзорто hайнаар хатаажа, найдамтайгаар хадагалхаар бэлэдхэлэй хүдэлмэри үргэнөөр ябуулна. Игээд лэ hаядаа эндэ шэнэ ургасын дээжэ — шаргал шэниисэ ашаhан автомашинанууд үдэр hүнигүй hубарин харгылдаг болохонь гээшэ.

А. ЦЫРЕНОВА.

ОЛОНОЙ ОРОЛДОҺОНОЙ АШААР

Хойто Байгалай районой уhан замшад арадай ажахыда хэрэгтэй ашаа ехээр зөөжэ, гүрэнэй даабари дүүргэхэ, үлүүлэн дүүргэхэ гэhэн Бүхэсоюзна социалис мүрысөөндэ тон эдэбхитэйгээр оролсон, муу бэшэ үрэ дүнгүүдые туйлана. Байгша оной долоон hарын туршада Байгал далай, Дээдэ Ангар мүрэн дээгүүр 37 мянган тонно ашаа зөөхэ даабаритай haa, үнэн дээрээ 45 мянган тонно ашаа арадай ажахын объектнүүдтэ хүргэбэ. Тамаралгын хаhа сагай дүүрэтэр үшөө 120 мянган тонно ашаа шэрэхэ даабаритай юм. Тиимэhээ бүхы арга болсмжонуудаа hайса хаража үзөөд, Хойто Байгалай уhан замай портын хүдэлмэришэд энэ даабаряа Агуу Октябриин 69 жэлэй ойн hайндэртэ дүүргэхэ уялга абаба.

Энэ коллектив шэнэлэн хубилгалгын урагшатайгаар бэелүүлхэ гэжэ эрмэлзэнэ. Суднануудай, экипажнууд, портын хүдэлмэришэд үндэр бүтээсэ туйлаха гэжэ оролдоно. Жэшээлхэдэ, «Клара Цеткина» гэжэ теплоходhoo ашаан урда жэлнүүдтэ 60 часай туршада буулгагдадаг hэн. Портын кранай машинистнүүд С. Родионов, С. Шильников гэгшэдэй харюусалгаяа дээшэлүүлhэнэй ашаар теплоходой ашаан 23—24 часай туршада буулгагдадаг болобо.

Дээдэ Ангар мүрэн дээгүүр ашаа зөөдэг «Дзелинда», «Катера» теплоходуудай экипажнууд даабаряа үлүүлжэ, хамтын хэрэгтэ хубитаяа оруулалсана. Тобшолходо, Хойто Байгалай уhан замшад үшөөл hайн үрэ дүн туйлахаар зоригжонхой.

К. ЖАМЬЯНОВ,
манай корр.

ФОТОРЕПОРТАЖ

БАРУУН-БЭ… ЗВЕНОДО

— Баруун Бэеымнай звено холохоно оршодог юм даа. Энэ ойн соорхойн саана үргэн ута тала дайда нэмжыхэ. Эндэ Баруун-Бэе гэжэ газарта Буламаймнай отделениин түрүү луговод Дагба-Доржо Гылыкович Цыбиковэй хүтэлбэрилдэг үбhэ хуряагшадай звено эрхим бүтээсэтэйгээр ажаллана. Хэды хура бороогой ороошье hаань, нарата үдэрэй час, минута бүхэниие шадабаритайгаар хэрэглэнэ,— гэжэ совхозой директор Семен Жамбалдоржиевич Жамсуев хэлэбэ.

Уржадэрэй ороhон бороогой hүүлээр огторгойн гүнзэгыhоо зунай наран hаршама элшээ гамгүй сасана. Тэрэнэй халуун элшэдэ сабшагдаhан нога түргэн хаташана.

Бидэнэй Баруун Бэеын сабшаланда хүрэжэ ерэхэдэмнай, тракторнуудай хүнхинөөн, ажалай дорюун хүгжэм мэтээр зэдэлжэ байба.

— Хоёрдохи hүрисэ сомножо байнабди. Сабшалангай ургаса баян даа. Гектар бүриhөө 18—20 центнер шахуу үбhэн хуряагдана. Бүхы техникэмнай ашагтайгаар хэрэглэгдэнэ. Дүрбэн тракторна косилкануудаараа үдэр бүри hаадгүйгөөр сабшанабди,— гээд звеное хүтэлбэрилэгшэ Дагба-Доржо Гылыкович хэлэнэ.

Эндэ үбhэ hэбэрээн хатааха хүдэлмэридэ hургуулиин hурагшад аха дүү Бэлигтэ, Эрдэни Цыдендамбаев гэгшэд тусхай хүнгэн трактор даажа абанхай, шадабаритай бэрхээр хүдэлжэ, наhатайшуулай магтаалда хүртэнэ.

Звеногой эрхим механизаторнуудай тоодо тракторна косилкануудай машинистнүүд ажалай ба дайнай ветеран Дондок Галсанов, Аюрзана Жапов, Очиржап Цыбикжапов гэгшэд ябана. Эдэнэрнай үдэр бүри нормоёо 125 процентhээ бага бэшээр дүүргэнэ.

Хатаhан үбhэ тюк болгон багсалха хүдэлмэридэ трактористнууд Николай Цыбенов, Баир Цыбиков, Шойбон Мархюев гэгшэд бүтээсэтэйгээр ажаллажа, үндэр томо hүринүүдые бодхооно.

[illegible]

КПСС-эй XXVII съездын шиидхэбэринүүдые бэелүүлхын түлөө

ХУРДАДХАЛГЫН ГОЛ ХҮСЭНҮҮДЭЙ НЭГ…

КПСС-эй XXVII съездын документнүүд соо ороной экономикын саашанхи хүгжэлтын асари ехэ зорилгонууд тодорхойлогдонхой. Оронойимнай үйлэдбэрилгын хүсэнүүдые хоёр дахин ехэ болгоhоной ашаар социальна шухала асуудалнууд шиидхэгдэхэ юм. Эрдэм-техникын хубисхалые дэлгэрүүлжэ, тэрэнэй бүхы хүсэнүүдые элсүүлэн шэглүүлбэл, партиин съездын шиидхэбэринүүдые бэелүүлхэмнай дамжаггүй.

Съездын шиидхэбэринүүдэй ёhoop, эрдэмэй бүхы hалбаринуудые хүгжөөлгын эрхэ нүхэсэлнүүд байгуулагдажа, арадай ажахын эгээл аша туhатай шэглэлнүүдтэ научна кадрнууд болон материальна нөөсэнүүд элсүүлэгдэхэ юм. Съездын документнүүд соо бэдэрэлгын, үндэhэ hуури табигша шэнжэлгэнүүдые уридшалан хангаха, тэдэниие али болохоор хүгжөөхэ шухала гэжэ тэмдэглэгдэнхэй.

Мүнөө үедэ байгаали шэнжэлдэг дэлхэйн эрдэмэй гол шухала шэглэлнүүдэй тоодо физикэ болон физико-химическэ (молекулярна) биологи ороно гээшэ. Физикэ болбол эрдэм-техникын хубисхалай гол шухала хүсэн байhаншье, байхашье юм.

Съездын документнүүд дотор байгаали шэнжэлгын болон техническэ эрдэмүүдэй хүгжэлтын гол шэглэлнүүд нэрлэгдэнэ. Энэ хадаа физикэ, математика, энергетикэ, механика, үйлэдбэриие автоматизацилга, материалнуудые гүнзэгыгөөр шэнжэлэлгэ, химическэ технологи, биотехнологи газарай гадар талын геологи, космологи гэхэ мэтэ.

Научна шэнжэлгэнүүд гурбан бүлэг боложо хубаардаг. Бэдэрэлгын удхатай шэнжэлгэнүүд нэгэдэхи бүлэгтэ ородог. Жэшээнь, материин байгуулалтые шэнжэлэлгэ бодосой байгуулалта, бүридэл болон шэнжэ шанарайнь хоорондохи холбоое шэнжэлэлгын энэ бүлэгтэ оролсодог гээшэ. Эдэ шэнжэлгэнүүд нэн түрүүн хүнэй эрдэм мэдэсые гүнзэгырүүлдэг юм. Имэ шэнжэлэлгэнүүдэй ехэнхи хубинь ажабайдалда хэрэглэхэ гэhэн тодорхой зорилгогүйгөөр ябуулагдадаг заншалтай. Мүнөө hурагша бүхэндэ мэдээжэ болоhон электромагнитна индукциин үзэгдэлые түрүүшынхиеэ ажаглаhан Фарадей энэ нээлтынгээ хэрэглэмжын удха шанар тухай hанамжалаагүйшье байжа магад. Атомай ядрое шэнжэлхэ үедэнь Резерфордhoo тус шэнжэлэлгын тодорхой аша туhа тухай hураа hаань, тэрэ харюу үгэжэ шадахагүй байгаа ха гэжэ hанагдана. Имэрхүү жэшээнүүд яhала олон.

Эли тодо практическа удхатай аад, научна орёо хүдэлмэритэй шэнжэлэлгэнүүд хоёрдохи бүлэгтэ ородог. Жэшээнь, термоядерна синтез нэрлэебди. Тэрэнэй хүтэлбэрилэгдэдэггүй вариант (водородно бомбо) бэелүүлэгдэнхэй. Тэзд хүтэлбэрилхэ гэhэн зорилго дан орёо байжа, нарин гэгшын туршэлгын, теоретическэ болон математическа шэнжэлгэнүүдые үнгэргэхэ баатай болоо hэн. Тус шэнжэлгэнүүдые эрдэмтэд-ядерщигууд амяраа ябуулдаг бэшэ, харин газуудай (плазмын) физикэ, статистическэ физикэ, хатуу бодосой физикэ шэнжэлжэ байhан эрдэмтэдтэй сугтаа хүдэлдэг байна. Термоядерна синтезые хүтэлбэрилэн шэнжэлхын тула хэдэн зуун миллион градусай халуунда водородой изотопуудай плазмые тэрэл шэгтэнь тогтоон байлгаха гээшэ тон хү[illegible] Имэ шэнжэлгэнүүд [illegible] дээрэ үргэнөөр ябуу[illegible] байдаг. Тэдэниие бэе[illegible] мүнгэн зөөри ехээр [illegible]додог. Энэ асуудалые [illegible] тэдэй шиидхэжэ шад[illegible] хүн түрэлтэн энергетическэ кризисые дабаха аргатай болохо. Термоядерна синтезые хүтэлбэрилэн ашаглаха шэглэлтэй шэнжэлгэнүүд гуша гаран жэлэй туршада ябуулагдана, тээд мэргэжэлтэдэй мэдээсэhэнэй ёhoop, тус асуудалые XXI зуун жэлэй эхилхэhээ урид шиидхэжэ шадахагүйнь лабтай.

Гурбадахи бүлэгтэ эрдэмэй хамhабариин hалбаринууд ородог юм. Тодорхой, бодото ажабайдалай зорилгонуудые бэелүүлдэг хадаа тус hалбаринууд үйлэдбэрилгын хүсэн боложо, бэдэрэлгын үндэhэ hуури табидаг эрдэмэй туйлалтануудые үйлэдбэридэ нэбтэрүүлгэдэ нүлөөлдэг байна.

Арадай ажахые бүхыдэнь ажахын тоосооной гуримаар эрхилхэ гэhэн шиидхэбэри партиин съезд дээрэ абтаа. Тиимэhээ хамhабариин шэнжэлгэнүүдые мүн лэ ажахын тоосооной гуримаар ябуулха хэрэгтэй гэжэ hанагдана. Тиигэбэл бүри ехэ экономическа ашаг үрэтэй байха hэн.

Съездын документнүүд физикын гол шэглэлнүүдэй тоодо элементарна частицануу[illegible]

[illegible] рэлгын hалбари мүн. Тэрэнэй шэнжэлгэнүүд тон орёо, юундэб гэхэдэ, элементарна частицануудай түхэл шэнжэнүүд элдэб эсын байдаг. Бултанда мэдээжэ протон, нейтрон болон электронуудhaa хэмгүй жэжэ частицанууд-айронууд, лептонууд болон кварцнууд элирүүлэгдээ. Элементарна частицануудые шэнжэлдэг физикын мэдэлдэ мүн лэ байгаалиин хүсэнүүдэй холбоо, нэгэдэлые тодорхойлхо шэглэлтэй шэнжэлгэнүүд ородог. Байгаалиин хүсэнүүд — газарай татаса, электромагнитна болон ядерна хүсэн мүн. Эдэ хүсэнүүд дундаа холбоотой байха ёhотой гэжэ эрдэмтэд багсаамжалжа, энэ холбоое үсэд нэтэрүүгээр бэдэрнэ гээшэ.

Ядерна физикын хүгжэлтэдэ онсо анхарал хандуулагдана. Ядро хадаа элементарна частица бэшэ, харин протон болон нейтронуудhaa бүридэhэн тон орёо байгуулалтатай бодосой хуби болоно. Химическэ элементын протонуудай тооe Менделеевэй таблица дотор заагдаhан hубарилайнъ тоогоор элирүүлдэг. Жэшээнь, водородой изотопой атомай [illegible]

[illegible]дые хэхэ хэрэгтэ туhалдаг байна.

Протон болон нейтронуудые ядро дотор сугтань барижа байдаг хүсэнүүд ядерна хүсэнүүдэй нэрэтэй болоо hэн. Байгаалиин эгээн хүсэтэй эдэ үзэгдэлнүүдэй аймшагтай ехэ элшэ хүсэн ядерна энергетикэдэ хэрэглэгдэдэг. Энэ хадаа ерээдүйн элшэ хүсэн болоно. Жэшээнь, 1990 ондо үйлэдбэрилэгдэхэ бүхы 1840 миллиард киловатт-часай 390 миллиарднь атомна электростанцинуудта үйлэдбэрилэгдэхөөр хараалагдана.

Ядерна физикэ болбол радиоактивность, ядерна спектроскопия (гамма-квантнууд) болон космосой элшэ туяануудые мүн лэ шэнжэлдэг юм.

Байгаали шэнжэлдэг эрдэмэй томо hалбаринуудай нэгэн болодог хатуу бодосуудай физикэ мүн лэ эршэмтэйгээр хүгжөөгдэхэ. Хатуу бодосууд болон материалнууд ехэнхидээ кристаллнуудhaa бүридэhэн байдаг. Жэшээнь, бүхы металлнууд дотороо кристаллическа системэнүүд болодог гээшэ.

Кристаллнуудые шэнжэлдэг [illegible]ска шанар шэнжэнүүд техникэ болон арадай ажахыда үргэнөөр хэрэглэгдэжэ байдаг. Жэшээнь, металлнууд болон тэдэнэй шудхамалнууд машина бүтээдэг hалбариин гол материал болоно. Металлнуудай механическа шанар шэнжэнүүдые шэнжэлэлгэ мүнөө үедэ шухала удхатай. Юундэб гэхэдэ, материалнуудые алмаха, тэдэнэй гаргашые доошолуулха гэhэн онсо шухала зорилго съезд дээрэ табигдаа бшуу.

Шэнгэн кристаллнуудые шэнжэлэлгэ hаяын сагта, 15—20 жэлэй хугасаа соо, тон ехэ ашаг үрэ асархаар хүлеэгдэнэ. Тэдэнэй ашаар шэнэ тусхай электронно тоолон-тодорхойлолгын машинанууд бүтээгдэхэ юм.

Хатуу бодосуудай нюрууе шэнжэлэлгэдэ мүнөө ехэ анхарал хандуулагдана. Энэ hалбариин хүгжэлтэ субмикроэлектроникодо, машинын детальнуудай элэлгэдэ, тэсэмгэй шанарые дээшэлүүлгэдэ, катализ болон бусад олон биологическа асуудалнуудые шиидхэлгэдэ нүлөөлхэ юм. Энээнhээ уламжалан «Физика, хими бо[illegible]

...РЯАДАЙ АССР-эй ...НО СОВЕДЭЙ ПРЕЗИДИУМДЭ

...олон байһаар. Коллектив дотор ажалай журам шангадхаха талаар эрид хэмжээнүүд абтана гэхын аргагүй.

Ажал хүдэлмэреэ эрид һайжаруулха гэбэл, кадрнуудые шэлэжэ, тааруулан табиха хэрэгтэ анхарал хандуулха шухала. Эндэхи мастернуудай олонхинь тусхай эрдэм мэргэжэлгүй, миин лэ ажалай дүршэлтэй хүнүүд гээшэ. Кадрнуудые һурган хүмүүжүүлхэ, эдэбхижүүлхэ хэрэг эндэ анхарагданагүй гэжэ Президиумэй заседани дээрэ шүүмжэлхы тобшолол хэгдэбэ.

Эдэ бүхы дутагдалнуудые заахатайгаа хамта хоёр һарын туршада коллективэй социально-экономическа хүгжэлтые үзэл сурталай-политическэ, ажалай, жаяг заршамай талаар хүмүүжүүлгын түсэбүүдые зохёожо, тэдэниие бэелүүлхын түлөө эрид хэмжээнүүдые абаха шухала гэжэ Верховно Соведэй Президиум дурадхаба. Предприятиин шэнэдхэгдэн зэбсэгжүүлгые түргэдхэхэ, энэ зорилгодо таһалагдаһан мүнгэн зөөриие бүрин дүүрэнээр ашаглаха, коллективэй хүгжэлтын түсэбүүдые зохёолгодо ажалшадые үргэнөөр хабаадуулха, һунгагшадай захяануудые бэелүүлхэ гэһэн эрилтэнүүд табигдаба. Бригадна гуримаар үйлэдбэри эрхилхэ асуудал хойшолуулашагүйгөөр шиидхэхэ хэрэгтэй. Ажалай журам шангадхаха хэрэгтэ ниитэ эмхинүүдэй эдэбхи, арга боломжонуудые элсүүлхэ болоно. Социально-соёлой барилганuудые үргэдхэхэ, түргэн болзор соо ажалшадай эрилтэнүүдые хангаха хэмжээнүүдые абахаар заводой дирекци уялгалагдаба.

«Эрхэтэдэй дурадхал, мэдүүлгэ болон гомдолнуудые шиидхэхэ гурим тухай» СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Указ Хориин райондо хэр бэелүүлэгдэжэ байнаб гэһэн асуудалаар арадай депутадуудай Хориин райсоведэй гүйсэдкомой түрүүлэгшэ А. М. Бузин заседани дээрэ элидхэбэ. Хүн зоной нютагай Соведүүдтэ хандажа бэшэһэн бэшэгүүд соохи дурадхал, гомдолнуудые согсолжо, тодорхой хэмжээ абаха хүдэлмэридэ нилээд олон дутагдалнууд элирүүлэгдэбэ. Үнэн зүбөөр табигдаһан асуудалнуудта саг болзортонь харюусахагүй ушарнууд дайралдана, гэр байра заһабарилгада, худалдаа наймаанай, элүүрые хамгаалгын, соёлой талаар хангалгада ушардаг дутагдалнууд түргэн саг соо зайсуулагданагүй гэжэ Президиум шүүмжэлбэ. Эрхэтэдэй бэшэгүүдые, дурадхал, гомдолнуудые саг болзортонь хаража, зүб шиидхэбэри абаха, хандаһан хүнүүдтэ дары түргэн харюу үгэхэ, энэ хэрэгые эрилтын хэмжээндэ эрхилхэдээ, нютагай Соведүүдэй саг үргэлжын комиссинуудай депутадуудай бүлэгүүдэй арга боломжонуудта түшэглэхэ шухала гэжэ заагдаба. Ажалшадай бариһан гомдолнуудта ёһо тэдыгээр, хайхарамжагүйгөөр хандадаг хүтэлбэрилэгшэдые харюусалгада хабаадуулха, энэ хэрэгые һайжаруулха гол шэглэлнүүдые сесси болон заседанинууд дээрэ зүбшэхэ шухала гээд Президиум зааһан байха юм.

Олон үхибүүдые хүмүүжүүлһэн эхэнэрнүүдые орден, медальнуудаар шагнаха тухай хуулиие бэелүүлхэ талаар Загарайн районой арадай депутадуудай нютагай Соведүүдэй хүдэлмэри тухай райгүйсэдкомой түрүүлэгшэ И. А. Черепанов элидхэбэ. Үнгэрэгшэ 1985 ондо 46 эхэнэр «Эхын алдар соло» гэжэ орденоор, «Эхын медаляар» шагнагдаа, гурбан эхэнэртэ «Мать—героиня» гэһэн эгээн дээдэ шагнал барюулагдаһан байна. Байгша ондо 33 эхэнэр орден, медальнуудта зууршалагдаад байна гэжэ үгэ хэлэгшэ мэдүүлбэ. Гэхэтэй хамта арадай депутадуудай Дабаатын, Дээдэ-Элхиин, Хуушан-Бэрээнэй, Үнэгэтэйн нютагай Соведүүдэй гүйсэдкомууд энэ хэрэгые анхарнагүй, олон эхэнэрнүүд саг болзортоо шагнагданагүй гэжэ заседани шүүмжэлбэ. Олон үхибүүдые хүмүүжүүлһэн, ажал хүдэлмэридөө түрүү ябадаг эхэнэрнүүдтэ соло дуудаха, тэдээн тухай үргэнөөр хөөрэхэ шухала гэжэ дурадхагдаа.

Оршон тойронхи байгаалияа сахин хамгаалха, үрэ ехэтэйгээр, зэн ёһоор ашаглаха, баялигуудыень улам арьбадхаха талаар Баргажанай районой арадай депутадуудай Баян-Голой сомоной Соведэй гүйсэдком үргэн ехэ хэмжээ ябуулгануудые хараалба гэжэ республикын Верховно Соведэй заседани дээрэ тус гүйсэдкомой түрүүлэгшэ Б-М. Ц. Гармаев мэдээсэбэ. Эдэ хэмжээ ябуулгануудыень Байгаали сахин хамгаалгын бүлгэмэй Буряадай организациин правлени һайшааба гэжэ тус правлени һайшааба. Арадай депутадуудай нютагай Соведүүдэй гүйсэдкомуудта Баян-Голойхидой жэшээгээр тусхай хэмжээ ябуулгануудые зохёожо, бодото байдалда бэелүүлхэ шухала гэжэ республикын Верховно Соведэй Президиум дурадхаба.

Заседани дээрэ республикын социально-экономическа хүгжэлтын, арадай депутадуудай Соведүүдэй хүдэлмэриин бусад шухала асуудалнууд хэлсэгдэжэ, тодорхой шиидхэбэринүүд абтаба.

...ЙРАМДАЛАЙ ТАЛА ...ШАДЫЕ БАМ УГТАНА

...неральна секретарь М. С. Горбачевой Владивостогто хэлэһэн үгэ соо найруулагдаһан буу зэбсэгүүдые бүтээн гаргалгые зайсуулан сараха тухай шэнэ совет үүсхэлнүүдые тэдэнэр һайшааха зуураа, Азида — Номгон далайн оршондо уласхоорондын харилсаае гуримшуулан һайжаруулхын тула бүхы хүсэ шадалаа элсүүлхэбди гэжэ мэдүүлээ.

Энэ үдэртөө манай ороной айлшад Эб найрамдалые хамгаалгын совет комитедэй делегацитай хамта Байгал-Амарай түмэр зам дээгүүр үнгэрхэ эб найрамдалай маршда хабаадажа захалба.

БАМ дээгүүр үнгэржэ ябаха үедэнь, КНДР-эй болон МНР-эй делегацинууд тэдэнэртэ ниилэн нэгэдэхэ байна.

...НЭГ...

...лүүлгэдэ тэдэниие хэрэглэхэ байна. Лазерай элшэ хүсэ хэрэглэһэнэй ашаар оптикын арга боломжонууд хараа байса дээшэлээ. Тодорхойлон хэлэбэл, оптическа хэрэгсэлнүүдэй туһаар хэгдэдэг хэмжэлгын хүдэлмэринүүдэй ашаг үрэ эрид дээшэлһэн байна. Оптическа хэрэгсэлнүүдые хэрэглэн, шэнэ үеын электронно тоолон-тодорхойлолгын машинануудые бүтээхэ юм.

Һүүлэй үедэ лазерай элшэ хүсые дайн сэрэгтэ хэрэглэхэ зорилготойгоор шэнжэлгэнүүд ябуулагдана. США-гай захирганайхид энэ шэнэ зэбсэгые замбуулинда гаргахаяа һэдэнэ. Американ талын «одото дай» үүсхээ һаа, манай орон иимэ дайнай зэбсэг хэрэгсэлнүүдые үгы хэхээр үнэгүйшье, ашаг үрэтэйшье арга олохо шадалтай гэжэ СССР-эй Наукануудай академиин вице-президент, академик Е. П. Велихов мэдүүлээ һэн.

Радиофизикэ мүн лэ эршэмтэйгээр хүгжөөгдэхэ юм. Радиогой бүтээгдэһээр 90 жэл үнгэрөөшье һаа, энэ һалбарида шиидхэгдээгүй асуудалнууд олон. Жэшээнь, статистическэ радиофизикээр, радио-долгинуудай газар дээгүүр, мүн замбуулиндашье таралгые шэнжэлгээр хүдэлмэринүүдээ эрдэмтэд үргэлжэлүүлхэ ушартай.

Манай республикын эрдэмтэд (БФ СО АН СССР, БГПИ, ВСТИ) дээдэ дурсагдаһан физикын гол шэглэлнүүдээр шэнжэлгэнүүдые ябуулжа байна. Иленгаяа молекулярна физикэдэ онсо анхарал хандуулагдана. Молекулярна физикын шэнжэлгэнүүд байгаали шудалдаг эрдэмүүдэй, мүн тэдэнэй хамһабариин һалбаринуудай хүгжэлтэдэ нүлөөлхэ зэргэтэй. Хамһабариин һалбаринуудай үйлэдбэритэй холбоотой хадань физикын тус шэглэл республикын үйлэдбэрилгын хүсэнүүдэй ургалтада бага бэшээр нүлөөлхэ юм гээ һаа, алдуу болохогүй.

Съездын шиидхэбэринүүдээр хараалагдаһан «Орон дотор дээдэ ба тусхай дунда һуралсалые шэнэдхэн хубилгалгын гол шэглэлнүүд» һуралсалай эмхи зургаануудта мүнөөнэй мэргэжэлтэдые бүридэлгын гуримые шэнэлхэ гэһэн эрилтэ табиба. Һуралсалай программануудаар хараалагдаһан физикын гол һалбаринуудые шудалалгада онсо анхарал хандуулагдаха ёһотой.

Тусхай курсанууд, курсовой проектнууд, научна бүлгэмэй хэшээлнүүд гэхэ мэтэ һуралсалай онол аргануудые хэрэглэхэ хэрэгтэй гэжэ һанагдана. Залуу мэргэжэлтэдые шэнэ үеын техникэ болон технологи хэрэглэлгэдэ бэлэн байхаар, үйлэдбэри хүтэлбэрилгые автомат аргаар эрхилхэ мүнөөнэй хэрэгсэлнүүдые ашаглажа шадахаар хүмүүжүүлхэ, һургаха ёһотойбди.

Эдэ зорилгонууд тус предмедүүдые заадаг багшанарай мэргэжэл шадабариие дээшэлүүлхэ эрилтэ табина. Багшанарай мэргэжэлээ дээшэлүүлгын институт, дээдэ һургуулинуудай кафедра, лаборатори болон таһагууд, эрдэм-шэнжэлгын институдууд энэ хэрэгтэ гэритэй хубитаяа оруулха юм.

Энээнһээ гадна эрдэм наукын шухала асуудалнууд тухай хүн зондо ойлгосотойгоор хөөрэжэ, эрдэмтэдэй шэнэ туйлалтанууд тухай мэдээсэжэ байха шухала гэжэ һанагдана. Зоной олонхиһоо эрдэм наукын асуудалнууд ойлгогдохогүй гэһэн һанамжа дуулахаш. Теэд юрэнхы эрдэмэй дунда һургуулитай гү, али ямаршье мэргэжэлэй дээдэ һургуулитай хүн бүхэн эрдэм-техникын хубисхалай үндэһэ табиха эрдэмэй гол шухала асуудалнуудые ойлгохо шадалтай ха юм.

Республикадамнай ажаһуудаг хүн зоной табанай нэгэ хубинь дунда болон дээдэ эрдэмтэй. Тиимэһээ КПСС-эй XXVII съезд дээрэ абтаһан үйлэдбэри болон арадай ажахые бүхыдэнь автоматизацилха, компьютернуудые үргэнөөр нэбтэрүүлхэ гэһэн холын харза бодолтой шиидхэбэриие бэелүүлхэ арга боломжонуудтайбди гэжэ найдагдана. Электроникын юрэнхы ойлгосонуудтай танил бэшэ хүниие эрдэмгүй, балай хүн гэжэ тоолохо саг ойртоол даа.

А. БУЛГАДАЕВ,
Буряадай АССР-эй эрдэмэй габьяата ажал ябуулагша.

«МАНАЙ ҮЕЫН ХҮН» гэһэн конкурсдо ерэһэн очерк

ЭСЭГЫН ХҮБҮҮН

Гильбэрэ нютагай шэмэг болон һуудаг Олзооной хаданuудай оройнуудта үглөөгүүр наранай туяагай наадан байха үеэр эндэхи байгаалида аали намдуу байдалай шэнжэ үзэгдэдэг. Эртэ хебэрээр жэргэмэлэй шэнхинээтэ дууе энэ дайдада шагнаһан хүн зүрхэ сэдьхэлдээ һайхан бодол түрүүлжэ, дуунай аялгаар энэ түбиин жаргал тухай үянгалха хүсэлдэ абтадаг байха. Зунай зулгы сагта дүтэ ойрын тужа сооһоо хүхын донгёдооной зэдэлхэдэ, набша намаагаар, үнгэ янзын сэсэгүүдээр бүрхөөгдэһэн энэ нютагай һайхан шэнжэ хаража ханахагүйт. Дүнгинэмэ сагаан жабарай үбэлэйшье үедэ өөрынхеэрээл гоёл юм даа, Гильбэрэ нютаг... Олзооной хаданuудай хоймортo улаа шоройдожо, сэдээ болоһон зон түрэһэн нютагайнгаа илдам шарайе сэдьхэлдээ сахин ябадагынь гайхалтайшье бэшэл даа. «Үглөө бүри һэрихэдээ, үндэрэй оройе шэртээрэй...» Эдэ үгэнүүдые найман үхибүүдэйнгээ одхон хүбүүн Содбо-Самбуудаа эсэгэнь хэлэжэ, дэмбэрэлтэ удхыень тайлбарилжа үгэлэг һэн ха гү? Энээниие би мэдэнэгүйб. Теэд сохом лэ энэ ойлгосые Данзан Чимитович өөрынгөө ажалша бэрхээр харуулһан, энэл жэшээгээрээ олон сурбаяа хүмүүжүүлһэн ёһотой.

«Үнэр баян—эрхим баян» гэһэн буряад зоноймнай сэсэн үгые Данзан Чимитович Бандаевай найман үхибүүдэйнь мүнөө хэд гэгшэд болоод, хаана хүдэлдэгөөр һонирхоол һаа, эли бодо тайлбарилагдаха байһаниинь лабтай юм. Тэдээн соонь инженер-технолог, багша, ветеринарна врач, зоотехник, медицинын фельдшер, бухгалтер мэргэжэлтэдые хурга даран омогорхон тоолоод, нютагайнгаа бэрхэ хонишод гэжэ нэмэхэбди.

«...Олзооной хаданuудай оройгоор наранай туяагай гиихэ үеэр Хурамша һуурин тээшэ һургуулидаа ошожо ябахадань эдирхэн Содбо-Самбуугай толгойдо элдэб бодолнууд ородог һааб даа. Дээшээ класста орохо бүринь һургуулияа дүүргэхэдээ, ямар мэргэжэл шудалха тухай бодол энээхэн зүрхэ дээрэ олон дахин тэрээндэ ерэдэг лэ байһан бээз, Аха, эгэшэнэрынь дээдэ, тусхай дунда һургуулинуудта һураха үедөө шэлэһэн мэргэжэл тухайгаа хөөрэхэдэнь, Содбо-Самбуугай урда һонирхолтой элдэб хүдэлмэринүүд зурагладагдадаг һэн. Унһаһан олон номууд сооньшье хэнэйшье толгой эрьюулмээр хуби заяанай харгынууд ямар гоёор харуулагданхай гээшэб.

Харгы, харгы... Алас холо руу урялһан, эрэ хүнэй зоригые эршэдхэхэ шэдитэй замууд, эдир хүбүүнэй зүг шэгээшье ойлгохооо болимоор янза бүриин харгынууд. Урдахи хадын хаялгые дабаад орхибол, зүг бүриин һэбшээ татаһан, хайшаньшье абаашажа шадаха ехэ харгы Содбо-Самбуугай түрэлхи гэрһээнь холо бэшэл даа.

Балшар наһанһаа танил дүтэ болоһон зүрхэ харгыгаараа эхэ эсэгынгээ харадаг хонидой байраһаа Содбо-Самбуу һургуулидаа ошоһоор, ерэһээр лэ байба. Амаралтын үедэ хонин һүрэг адуулжа, сэлгээн дайдынгаа һэбшээн соо умбаха, зундаа үбһэ сабшалганай болоходо, эсэгэтэеэ, ахэ эгэшэнэртээ хонидойнгоо эдихэ тэжээл бэлдэлсэжэ, һахы-һалаг оролсохо. Хүхюу үе. Үүлэгүй сэлмэг балшар наһан.

Эдир наһанай жаргалта үдэрнүүд хүнэй ажабайдалһаа миин лэ хооһоор ходорон ошодоггүйл.

Ажабайдалдамнай болодог жаргалта үенүүдые үндэрөөр сэгнэжэ, сэдьхэлдээ нангинаар хадагалажа ябаха ёһотой гэшэбди. Энээнгүйгөөр хэнэймнайшье ажабайдал удха шанараа гээжэрхихэ бэшэ аал? Эдир наһанай яахадаа манда эгээл үнэтэйгээр һанагдажа ябадаг бэ? Эдир үе хүн бүхэнэй бүхы наһанайнь үрэ үндэһэн, энэл ажабайдалаймнай эхин изагуур болоно үгэдэг ха юм.

Хүнэй эдир наһанда зүрхэ сэдьхэлдэнь юртэмсымнай эгээл һайхан үрэ жэмэсэй сэсэг үндэһэлжэ, сагуудай ошохо тума набша намаагаа дэлгэһээр, харалган үедэ һалхи шоройдо доройтохогүй ургамал бээз хүсэн һалбардаг гээшэл. Элдэб үйлэ ушарнуудай тохёолдолгоор энэ ургамалай хүгжэлтэнь олон янза байдаг ааб даа. Мүнөө үеын хүнүүдэймнай сэдьхэл булангиргүй һайхан булагаар үндалжа, үдэр бүри һэргүү, сэлмэг байха аргатай. Иимэ байдал сэвэт ёһо заншалаарнай батажажа байнхай. Залуу хүнэй сэдьхэлэйнь үшөө нэгэ хүсэтэ дом аршаан — эхэ, эсэгын нангин һургаал.

Эдэ бүгэдэ эдир залууһаань Содбо-Самбууда элбэгээр хүртэхэ заяатай һаа, ажабайдалайнь эхин жаргалта үдэрнүүдээр дүүрэн.

Содбо-Самбуугай эсэгэ Данзан Чимитович Бандаев олон үхибүүдэйнгээ «гарьеэнь ганзагада, хүлыень дүрөөдэ» хүргэлсэжэ, нютаг соогоо хүндэтэй, һаншаг сагаан үбгэдэй тоодо ороһоор тиимэшье үнинэй бэшэ юм.

Энэ хүнэй ажалша бэрхээрээ шалгаржа, республикынгаа түрүү хонишодой тоодо ябадаг тухай нэгэтэ бэшэ газетэнүүдтэ толилогдодог, радиогоор дамжуулагдадаг, телевидениэршье харуулагдадаг байһан гээшэ. «Байһаншье» гэжэ хэлэхэнь эгээ мүнөө алдуутай. Тэрэнэй хүбүүд Цырен Содбо-Самбуу хоёрой бэрхэ хонишод болоно тодорходо, эсэгын ашата үүрэ мүнөөшье мартагданагүй, олон хүнүүдэй анхаралда байһан зандаа.

Бишье елбанайнгаа хэрэгээр буряадай телевидениин эүгһоо нэгэд оной эхиндэ энэ хүнтэй хонидойнь бэлшээри дээрэ уулзажа хөөрэлдөө бэлэйб. Эгээл тиихэдэ хонидой хажууда хазаар мориео хүтэлөөд ябаһан гүлмэр, залуухан хүбүүе дуудажа асараад: «Манай ахалагша хонишонтой хөөрэлдэхэ һаатнай энэ байна» гэжэ үбгэн Бандаевай хэлэхэдэ, шогложошье, үнэхөөрөөшье дуугарһаниинь ойлгохонь бэрхэтэй болоод байгаа бэлэй.

Тэрэ гэһэн сагһаа эгсэ табан жэлэй үнгэрөөд байхада, Гильбэрэ нютаг дахинаа эрьежэ, нэрэтэй солотой болоно эхилһэн залуу хонишон Содбо-Самбуу Бандаевтай дахинаа уулзаха ушар тохёолдобо.

«Нохойн гангинама халуун» гэжэ ямар хадань хэлсэдэг байһан хаб? Оршон тойронхи байгаали азяма бүгшэм агаар соо зогсошоһон мэтэ. Хээрэ талаар соностон байдаг абяаншье замхашанхай, гол горходой урасхалшье аалидашаһан шэнги. Дээрэхи огторгоймнайшье халуудажа ойгошоод, аадарай үүлэдые хүлеэшэһэн янзатайгаар үзэгдэхэ юм.

Үбһэнэй тэн. Иигэжэ зунай энэ үеые буряад уладнай нэрлэнхэй. Үбһэ ногооной эдеэшэжэ, нажар сагай намар тээшээ эрьежэ эхилдэг «үбһэн тэн» гэгдэдэг энээхэн үедэ хүдөөгэймнай ажалшад хүлтэ гартаараа үбһэеэ сабшажа, «унаһан малгайгаа» абаха сүлөөгүй ажаллажа байдаг.

Эндэхи «Заветы Ильича» совхозойхид ниитынгээ малай тэжээл бэлэдхэжэ, сүлөө забдагүй. Совхозой конторо соо нэгэн-хоёр лэ хүнүүд үлэнхэй, Бандаевтанда ошохо, зааха хүншье олдохогүйд янзатай. «Хонидоо адуулхань хониндоо, үбһэеэ сабшахань үбһэндөө ааб даа» гэһэн үгэ дууланхай, тэдэнэй байра тээшэ харгын тооһон соо һэжэрүүлнэбди.

Үбһэшэдэй үдэрэйнгөө ороолгодо отоггоо ерэнхэй байхадань Содбо-Самбуутай уулзабабди. Хрёод наһанай залуухан хүбүүн өөһэдынгөө дүтын хүнүүдээр үбһэшэдэй звено эмхидхээд, мянга зургаан зуугаад центнер үбһэ хуряаха түсэбөө дүүргэхэ дүтэлһэн байба.

Аха, эгэшэнэрэйнгээ жэшээгээр дээдэ һургуулида һурахаяа ошонгүй, хонишон болоһон энэ хүбүүнэй юундэ иимэ ажал наһаараа хэхээр зоригжоһые мэдэхэ хүсэлтэй хөөрэлдөөгөө асуудалнуудаар эхилбэб. Залуу хонишон үгэ үсөөнтэй хүн янзатай. Одоол мүнөөхи хэлсэдэгээр «хэбтэһэн хони бодхоохогүй» номгон даруу зантай хүн хаш гээд түрүүшын харасада һанажа боломоор. Теэд эдир наһанһаа совхозой хүдэлмэришэн болоод, харюусалга ехэтэй ажал даагаад, хэдэн жэлдэ түрүүшүүлэй зэргэдэ ябадаг хүниие иигэжэ хэлэхэ аалши? Даамайхан, хүдэлмэришэ хүнэй абари зан энэ залуу нүхэртэ түрэлхиин гү, али ажалдаа боргожоһон шэнжэ гү гэжэ даруухан үгыень шагнанаб.

— 1981 ондо арбадахиие дүүргээд, баабайнгаа хони даажа абаад, хүдэлжэ байнаб. Эхэ хонидой отара байгаа. Тэрэ жэлдэ охэшье муу байгаагүй, зуун эхэ хонин бүриһөө зуун хурьгадые абааб. Хонин ажал мэдэхэ хадаа баабайдаа туһалжа ябадаг һэмби. Энэ жэл зуун эхэ хонин бүриһөө 110 хурьга түлжүүлээбди. Цырен ахай энээнһээ урда жэлдэ намтай ходо сугтаа ябадаг байгаа. Нёдондо амяараа хони абажа гараа. Комсомольск гэжэ газарта, хажуудамнай һуунал даа. Баһал зуутан болоо,—гэжэ Содбо-Самбуу хөөрэнэ.

Бусаха замдаа элдэб бодолдо эзэлэгдэн ябабаб. Эдэ залуу хонишод аха дүү, Цырен, Содбо-Самбуу Бандаевтан эхэ эсэгынгээ зүргөөр ажалыень халан абаад ябахадаа, наһанайнгаа хэрэг шэлэнхэй гү? Түрэһэн тоонто нютагтаа эсэгынгээ ажалша бэрхэ алдар нэрые үргэлсэхэ, хэрэгыень үргэлжэлүүлхэ хуби заяандаа хэр этигэнхэйб?

Түрэһэн дайдадаа ажаллаха, ажаһууха хуби заяанһаа һайхан одоол юун байхаб даа.

М. БАТОИН.

Һонин намтартай хүнтэй уулзалга

ХҮНЭЙ ШАДАБАРИ, АРГА БОЛОМЖО ХИЗААРГҮЙ

Москвада 1985 ондо болоһон уласхоорондын кинофестивалиин алтан медальда хүртэһэн «Пирамида» гэһэн баримтата фильмын харуулагдаһанай һүүлээр Ленинскэ хаданuудтахи Москвагай циркын артист Валентин Иванович Дикультай бүхы оромнай танилсаба. Богонихон болзорой туршада энэ фильмые 20 гаран гүрэн худалдажа абаһан байна. Бэлиг шадабаритай хоёр хүнэй — циркын артист В. И. Дикуль, залуу кинорежиссёр Александр Иванкинай — зохёохы харилсаа холбооной ашаар фильм иимэ амжалтатай байгаа гээшэ. Хүнэй шадабари, арга боломжонуудта хизааргүй этигэмжэ найдал — тэдэ хоёрой амжалтын эхин. Валентин Дикулиин бүхы намтар — энэ этигэл найдабариин бодото гэршэ.

1962 оной сентябриин 16-да 16-тай Валентин трапециһээ унаһан байгаа. Нюргаяа хухарһан тэрэ хоёр һара болоһон хойно мэдээ ороо һэн.

Врачнар Дикулиин амиһа абараа, теэд тэрэ өөрөө ябажа шадахагүй байгаа бшуу. Юунэйшье болоо һаа, хүн бээ бэелхэ гэһэн зорилго урдаа табиба. Хэбтэри дээрээ һорилго хэжэ эхилбэ: гарнуудаа хүсэтэй болгохо упражненинуудые, массаж хэдэг, медицинын хэдэн олон номуудые уншадаг, блок, гантель, штанга, түмэр бүмбэгэ — эдэ бүхы снарядуудые хэрэглэдэг байгаа.

Табан жэлэй үнгэрһэн хойно тэрэ түрүүшын алхам хэбэ. Өөрөө түрүүшынхиеэ алхам хэбэ бшуу! Һүүлээрнь хэдэн һарануудай туршада тусхай гуримаар һорилго нэтэрүүгээр хэжэ үргэлжэлүүлээ. Каунасай профсоюзай байшангай директор һайн дуранай циркын коллектив эмхидхэходэнь туһалаа һэн.

1967 ондо Дикулиин коллектив һайн дуранай болон арадай циркнүүдэй бүхэсоюзна фестивальда хоёрдохи һуури эзэлжэ, В. Дикуль өөрөө акробатическа номер харуулһанайнгаа түлөө нэгэдэхи шатын дипломдо хүртөө. Мүнөө В. Дикуль өрёо хүндэ шэнэ программа бэлдэжэ, 1570 килограмм «Волга» автомобиль зэм дээрээ үргэжэ табина, 80—80 килограммай гирьнүүдые ганса үргэнэ бэшэ, харин тэдэнээ эрьюулэн наадана.

Гэмтын ушарай болоһон сагһаа хойшо хорин табан жэл үнгэрөө. Өөртэнь адли гэнэ уселда ороһон хүнүүдэй ядарал зоболондо туһалха гэһэн һанал бодол Валентин Ивановичые нэгэшье үдэр орхидоггүй. Туһаламжа эриһэн, зүбшөөл һураһан нэгэшье хүндэ тэрэ арсалта хээгүй.

Дикулиин аргын үндэһэн хадаа үбшэлһэн хүн бүхэндэ өөрын онсо программа бэлдэдэгынь болоно.

Медицинын түрүү эмхинүүдэй мэргэжэлтэд Валентин Ивановичай онол аргаар ехэтэ һонирходог. Травматологиин болон ортопедиин түбэй институдай коллективтэй уулзаһанайнь һүүлээр тус институдай директор профессор Шапошников «Та тон аша туһатай шэнэ юумэ хэнэт. Энээнииетнай яаха аргагүй дэмжэхэ хэрэгтэй. Танай дүй дүршэлые халан абажа, үбшэнтэниие аргалхадаа хэрэглэхэ хэрэгтэй» гэжэ хэлээ һэн.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Валентин Ивановичта үдэр бүри 80-һаа 150 хүрэтэр бэшэгүүд ерэнэ. Гансал ороной элдэб районуудһаа бэшэ, харин хилын саанаһаа ерэһэн бэшэгүүд олон. Олон тоото авторнуудта (тэдэнэйнь тоо 14 мянга гаран) харюу бэшэг бэшэхэдэнь, Валентин Дикульда Людмила һамганиинь туһалдаг.

ТАСС-ай фотохронико.

АТОМНА БОМБОДОЛГЫН ОЙЕ ТЭМДЭГЛЭНЭ

ТОКИО. Американ атомна бомбодолгын 41-дэхи жэлэй ойе Японой Нагасаки хото эдэ үдэрнүүдтэ тэмдэглэжэ байна. 1945 оной августын 9-до атомна бомбын хаягдахада, 70 мянга гаран хүн хосорһон, хойшодоо шарха болон гэрэл туяагай үбшэнһөө уламжалан, олон арбаад мянган хүн наһа бараһан байгаа.

1945 оной августын 9-нэй үглөөнэй 11 час 02 минутада атомна хоёрдохи бомбын тэһэрхэдэнь, заводуудта, транспорт дээрэ дохёонууд үгтэһэн, һүмэнүүд соо хонхонууд жэнгирһэн байгаа. Эб найрамдалай сэсэрлигтэ, бүхы город соогуур олон мянгаад хүн энэ үедэ шаналал гашуудалда абтажа, дуугай зогсобо. Ядерна туршалгануудые дары болюулха, ядерна буу зэбсэгүүдые хорихо, гүйсэд дүүрэнээр усадхаха уряае дэмжэлгын һуумал жагсаалнууд болоо.

Япон эрдэмтэдэй буруушаалга

ТОКИО. Замбуулинай дайдада буу зэбсэгүүдые гаргаха гэһэн американ программада оронойнгоо хабаадалгые буруушаажа байһан хүдэлсөөндэ Японой хэдэн мянган эрдэмтэд хабаадана. Ороной хойто хубиин — Хоккайдо аралай 1578 эрдэмтэд «одото дайнай» проектдэ Японой хабаадалсалгые буруушаалгын уряа доро гараа табиба. «Стратегическэ өөрыгөө хамгаалха үүсхэл» гэдэгтэ эсэргүү Хоккайдо аралай эрдэмтэдэй совет энээн тухай соносхоһон байгаа. СОИ буу зэбсэгүүдые замбуулинай дайдада дэлгэрүүлэн тарааха, ядерна буу зэбсэгүүдые үргэдхэлгые хурдадхаха байна гэжэ совет адли мэргэжэлтэдтээ зорюулһан хандалга соогоо тэмдэглэнэ. СОИ-до Японой эрдэмтэдэй хамтаран хамжаха национальна эрдэм ухаае хүгжөөлгэдэ ехэ һаад тойбо татана. Американ программатай холбоотой бүхы хүдэлмэриие буруу һүргахыень Хоккайдо аралай эрдэмтэдэй эмхи оронойнгоо эрдэмтэдые уряалба.

БАГШАНАРАЙ КОНГРЕСС

БУДАПЕШТ. Эдэ үдэрнүүдтэ Венгриин нийслэл хотын үйлсэ гудамжануудта, талмайнууд дээрэ ород хэлэ шагнажа болохо юм. Ород хэлэ болон литературын багшанарай уласхоорондын VI конгресс эндэ хүдэлмэреэ үргэлжэлүүлһээр, 70-аад ороной русистнууд ород хэлэ болон литературые заалгын ёһо заншалнуудые, шэнэ научна шэглэлнүүдые зүбшэн хэлсэнэ.

Элдэб оронуудта ород хэлэнэй үргэнөөр алдаршажа, хүн зоной һонирхол татажа байһан тухайнь конгрессдэ хабаадагшадай бүридхэл элирхэйлэн гэршэлнэ. Ехэ совет делегаци энэ хуралдаанай хүдэлмэридэ хабаадана. 50 академик, эрдэмэй доктор болон профессорнууд тэрэнэй бүридэлдэ ороно. Ород хэлэ болон литературые багшалалгын мүнөөнэй методикын ямар байһан тухай тэдэнэр гадаадын хани нүхэдтэеэ хубаалдана.

Будапештдэхи Совет эрдэм, соёлой байшан соо, венгер-совет хани барисаанай бүлгэмдэ конгрессдэ хабаадагшадые халуунаар угтаба.

«КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь М. С. Горбачевой эльгээһэн амаршалга минии болон нүхэдэймни ухаан бодолдо ехэ дурасхаал үлеэбэ. Русистнуудай энэ хуралдаанай шухала удха шанартай байһаниинь амаршалга дотор тэмдэглэгдээ», — гэжэ ород хэлэ болон литературын багшанарай уласхоорондын нэгэдэлэй вице-президент профессор М. Сотак (ЧССР) ТАСС-ай корреспонденттай хөөрэлдэхэдөө хэлээ. Мүнөөнэй шатада ород хэлэ шудалха гээшэ арадуудай хоорондохи үгээ ойлголсолгые гүнзэгырүүлхэ хэрэгтэ онсо шухала удха шанартай байна гэжэ тэрэ тэмдэглэбэ. Ород хэлэ һайнаар мэдэхэдээ, мэдээсэлэй болон научна ухаан бодолой өөрсэ шухаг эшэ үндэһые үргэнөөр шудалха, ажабайдалай элдэб асуудалнуудаар Советскэ Союзай туйлалтануудтай танилсаха арга олгохо байна. Дэлхэйн арад түмэнэй ород хэлээр үргэнөөр һонирхожо байһаниинь элитэ. Эрдэм ухаанай туйлалтанууд элдэб һалбаринуудта туйлагдаһан амжалтанууд тухай бүхы шухала мэдээсэл ород хэлэн дээрэ толилогдожо байдаг юм.

АНГОЛЫН ОБОРОНЫН МИНИСТЕРСТВЫН МЭДҮҮЛГЭ

ЛУАНДА. Августын 11-дэ расист ЮАР-ай сэрэгэйхид ехэ бууугаар буудаһанайнгаа һүүлээр Квандо-Кубанго провинциин Куито-Кванавале хото шадар Анголые сүлөөлхэ арадай зэбсэгтэ хүсэнүүдэй бэхилэлгэнүүдтэ добтолбо. Анголын зэбсэгтэ хүсэнүүдэй подразделенинүүд бронетранспортернууд болон танкнуудаар дэмжэгдэһэн Урда Африкын Армиин гурбан батальоной добтолгые сухарюулһан байгаа гэжэ Анголын Арадай Республикын Обороной министерствын эндэ тараагдаһан мэдүүлгэ дотор хэлэгдэнэ. 40 расист алуулаа, 4-ниинь булаагдан абтаа, 12 бронемашина һандаагдаа.

Сэрэгэй ябуулгануудай үедэ Анголын тала хоёр сэрэгшэдээ алдаба. 23 ямаршье зэмэгүй хүнүүд алуулһан, 18 хүн шархатуулагдаһан байгаа.

СОЁЛОЙ hОНИН

МАНАЙ АЙЛШАД

«АЛАН»

ХАДЫН горхоной урасхалдал түргэн гү, али аажам тэниглэн, мүн соггой хүхюун хатарнуудаараа Хойто-Осетиин АССР-эй Гүрэнэй арадай хатарай «Алан» гэжэ ансамбль алдар суута гаранхай. Афганистан, Ливан, Сири, Болгари, Куба, Польшо болон бусад оронуудаар гастрольдо ябаhан тус коллектив hаяхан Улаан-Үдэ хотын айлшан боложо, соёлой «Рассвет» гэжэ ордон соо бэлиг шадабарияа харуулба.

Гурбадахияа Улаан-Үдэ хотын айлшан болоhон ансамблиин зарим хатарнууд тухай хөөрэхынгөө урдахана харагшад тухай хэдэхэн үгэ хэлэлтэй. Тэрэ үдэшэлэн олон серитэй «Спрут» гэжэ итальян фильмын hүүлшын сериин телевизорээр харуулагдабашье, арадай хатарнуудые бодотоор сэгнэдэг хүн зон концертдэнь суглараhан байна. Хэдэтэ Каавказhаа хабтагар тала дайдатай республикадамнай морилжо бууhан айлшадайнгаа хатар бүхэниие урин дулаахана аар угтажа, гүйсэдхэхы үндэр шадабаридань эбтэй халуун альга ташалгаар үндэр сэгнэлтэ үгэбэ.

...Гунигтайхан, тиигээд зуураа досоогоо ямар нэгэн баяр түрүүлhэн хүгжэм зэдэлшэбэ. Сэнхир хүхэ хубсаhатай гурбан басагад шэдитэ хүсөөр туулгаhан мэтэ түргэнөөр сценэ дээрэ гаража гороолбо. Хойноhоонь харагдаhан осетин заншалта тэрлигтэй гурбан хүбүүд хүлнүүдээ хүнгэхэноор татан ябажа, басагадай урда ошожо зогсоод, баруун гарнуудаа зүрхэндөө дүтэлүүлбэ. Иигэжэ «Урилга» гэhэн хатар эхилшэбэ. Кавказай арадуудай заншалта маягаар гүйсэдхэгдэhэн энэ хатар бэеэ барид гэhэн, эгээ түргэн хүдэлсэгүй, ямар нэгэн баяр ёhололой шэнжэтэй.

Лариса Хистанова Александр Дзусов хоёрой гүйсэдхэhэн грузин хурим түрын «Каруши» гэжэ хатар айл бүлэ боложо байhан залуушуулай наада харуулна. Гарнуудай уян нугархай хүдэлсэ, нюдэнүүдэй урин дулаахан хараса, хүлнүүдэй хүнгэн зөөлэхэн алхаса бүхэндэ залуу инагуудай халуун дурые, бэе бэеэ хүндэлэлгые ойлгохоор.

Азербайджан басагадай «Мирзали казгелы» гэжэ хатар hонин удхатай. Энгэртээ мүнгэн утаhаар оёгдоhон угалза, хээнүүдтэй сэнхир хүхэ хубсаhа үмдэhэн 8 басагад болор шэл хундаганууд соо жэмэсэй шүүhэ салгидуулhаар сценэ дээрэ аалиханаар гарана. Баян ургасын дээжые суглуулhан басагад болор хундагануудаа наяруулан, байгаалиин Эзэн — Хатан дангиные уряалан дуудана. Терек мүрэнэй түргэн урасхалые hануулан, сэнхир хүхэ хубсаhаяа долгитуулна. Баян ургасын түлөө баяр хүргэhэн, энэ баярые хамта хубаалдалсахыень уриhан басагадта Хатан дангина бэеэрээ буужа ерэнэ. Үбэлэй hалхи шуургые дууряажа түргэнөөр, хабарай халуун нарандал адли хүхюун зугаатайгаар, зунай зулгы хаhадал аажам тэниглэнээр, намарай алтарма байгаалидал гунигтайгаар Хатан дангина хатарна. Харюудань бэлэг болгон, басагадай баяраар халиhан хатар нааданай наярхада, Хатан дангина ерээдүйн баян ургасада үреэлээ айладхана...

Энэ үдэшэ ёhо заншалта шог зугаата «Шой» гэжэ хатар (хүбүүнэй түрэhэнэй хүндэлэлдэ hайндэр), дагестан, грузин, осетин болон бусад арадуудай хатарнууд бэе бэеэ дабташагүй hонин түхэл хэлбэреэрээ харагшадые баясуулаа. Илангаяа концертые түгэсхэhэн «Хонишодой наадан» гэжэ ехэ найруулга хүн зоной ехэ hайшаалда хүртөө. Энэ хатарта хабаадалсаhан хүн бүхэн (бүхыдөө 16 эрэшүүл хатараа) шуран солбон, уян нугархай, имагтал өөр өөрын гүйсэдхэдэг үзэгдэлнүүдтэй байhанаа шадамараар харуулаа.

Концертын hүүлээр, энэ ансамбльтай суг ябалсаhан Хойто-Осетиин АССР-эй соёлой министрэй орлогшо Зара Сбулатовна Газдановатай уулзажа хөөрэлдэбэбди.

— «Алан» гэжэ ансамбль 1938 ондо эмхидхэгдэхэдээ, арадайнгаа дуунууд болон хатарнуудые олоной дунда дэлгэрүүлхэ зорилготой байhан юм,—гэжэ З. С. Газданова хөөрэнэ. — Республикадамнай иимэрхүү түхэлэй зохёохы коллективүүдэй олон болоходо, «Алан» имагтал арадай хатарнуудые гүйсэдхэхэ шэглэл баримталдаг болоо hэн. Энэ шиидхэбэри зүб гэжэ hанагдана. Уданшьегүй республикымнай урдаа хараха коллективүүдэй нэгэн боложо, орон соогуураа, мүн хари оронуудааршье гастрольдо хэдэн дахин ябаа, мүнөөшье ябажа байhаар. 1957 онhоо эхилжэ, Залуушуул болон студентнэрэй бүхэдэлхэйн фестивальнуудта хабаадалсана. Жэшээлхэдэ, София хотодо болоhон Бүхэдэлхэйн IX фестивальда «Алан» лауреадай нэрэ зэргэдэ хүртэжэ, солистнууд А. Басаа А. Хасиев хоёр алтан медальнуудаар шагнагдаа hэн. 1968 ондо РСФСР-эй соёлой үдэрнүүдэй Польшын Арадай Республикада үнгэргэгдэхэдэ, ансамбльнай ехэ hайшаал магтаалда хүртэhэн байна. Тиихэдэ республикымнгаа хатарай искусствые хүгжөөлгэдэ габьятай байhанайнгаа түлөө Гүрэнэй Коста Хетагуровай нэрэмжэтэ шанда хүртэhэн юм.

Дуу хатарай «Алан» ансамбль тухай З. С. Газданова хөөрөөгөө үргэлжэлүүлхэдээ, тус ансамбль арадай хатарнуудые гүйсэдхэдэг коллективүүдэй Бүхэсоюзна харалгада бэлдэжэ эхилэнхэй гэжэ тэмдэглэбэ. Арадай аман зохёолой аялгаар болон мүнөө үеын дүрбэн хатар, найруулга табигдажа байна. hүүлэй жэлнүүдтэ ансамбльда залуу олон хатаршад нэмээ. Лариса Хистанова, Зарина Хадаева, Марина Цоппоева, Ирбек Туаев, Александр Дзусов болон бусад бэлигтэй залуушуул, ерээдүйн найдал гэшэ гэжэ тэрэ тэмдэглэнэ. Ансамблиин ветерануудай нэгэн болохо Габо Касаев өөрөө хатархаhаа гадна арадай хатарнуудые найруулан табидаг байна. Тиихэдэ «Аланай» хатарнуудые хүгжэмэй талаар шэмэглэдэг инструментальна бүлэг бэрхэ хүгжэмшэдhөө бүридэнхэй. Батраз Чиогов, Альберт Абаев гэгшэд концертын үедэ өөhэдынгөө бэлиг харуулжа, hайшаалда хүртөө hэн.

— Мүнөө улаан-үдынхидтэ оройдоол хоёр концерт харуулбабди. Хожом ерэхэдээ, бүри удаанаар байжа, олон концерт табихые оролдохобди. Улаан-Үдэ хототойтнай танилсаабди. Манай Орджоникидзе шэнги хүгжэжэ байhан ниислэл гэжэ ойлгообди. Зүгөөр оршон тойронхи байгаалимнай тад ондоо байна. Харагшадайтнай дулаахан аар угтан абаhанда ехэ баяртайбди, — гэжэ ансамблиин солист А. Дзусов хөөрэлдөөндэ оролсон нэмээ hэн.

Б. ДАМБАРИНЧИНОВ.

ЗУРАГУУД ДЭЭРЭ: 1. Ёhо заншалта шог зугаата «Шой» гэжэ хатарhаа үзэгдэл. 2. Грузиин хурим түрын «Каруши» гэжэ хатарые Л. Хистанова А. Дзусов хоёр гүйсэдхэнэ.

Авторай фото.

«Советская Россия» хэблэлдэ

«Советская Россия» хэблэлдэ 1987 ондо хэблэгдэхээр түсэблэгдэhэн номуудай дунда буряад авторнуудай номууд бии. Ямар бэ гэхэдэ, Ч. Цыдендамбаевай «Холо, ойрын түрэлнүүд» гэжэ шог ёгтото новеллэнүүдэй ном, А. Бадаевай «Сурхарбаанай дуун» гэжэ шүлэгүүдэй согсолбори оронхой.

Мүн Агын Буряадай автономито округто зорюулагдаhан открыткануудай комплект 50 мянган хэhэгээр энэ хэблэлдэ барлагдаха байна.

Г. ХОБОТОЕВ.

БАСАГАДАЙ БАЛ

Хори hууринай соёлой болон амаралтын сэсэрлиг соо имагтал басагадта зорюулагдаhан конкурс — «Ситецэй бал» үнгэргэгдэбэ. Үнгын шаарнуудаар шэмэглэгдэhэн хатарай талмай дээрэ гоё hайхан ситец платитай басагад яhала олоор суглараа.

Түрүүшын литературна конкурсдо хүн бүхэн М. Ю. Лермонтовэй «Бородино» гэжэ шүлэгэй мүр бүхэниие ээлжэлэн hанаха ёhотой байгаа. Буруу хэлэhэн хүн тус конкурсдо хабаадаха эрхэеэ хаhагдаа. «Бурводстройн» барилгын управлениин нүүдэл оньhожоруулагдамал колоннын экономист Т. Руденко энэ конкурсдо илаба.

Хатарай конкурс. Арадай дуунай аялга доро хореограф М. Басановагай арадай хатарнуудай хүдэлсэнүүдые конкурсдо хабаадагшадта харуулхадань, тэдэ дууряан хатарха ёhотой байба. Студентнэрэй барилгын «Ритм» отрядай гэшүүн С. Коротких зохидоор хатарба.

Дуунай конкурс. Дуунай нэгэ бадагай гүйсэдхэгдэхэ үедэ композиторай нэрые тааба. А. Пахмутова, Е. Мартынов, Ю. Антонов гэгшэдэй дуунуудые тааhан С. Коротких дахинаа түрүүлбэ.

Бусад конкурснуудта С. Коротких, студентнэрэй барилгын «Ровесник» отрядай түлөөлэгшэ Е. Ермакова гэгшэд эрхимлэhэн байна. Дүнгүүдээрнь оло дахин илаhан Светлана Коротких «Ситецэй балай» хатан болобо.

Ситец платинуудые гоё hайханаар оёhонойнгоо түлөө Е. Дамбаева, Т. Руденко, Т. Дашиева, И. Коршунова гэгшэд тусхай шангуудаар урмашуулагдаа.

Энэ үдэшэ хүхюу зугаатайгаар, hонирхолтойгоор үнгэргэгдөө. Тэрэниие эмхидхэhэн районой соёлой байшангай хүдэлмэрилэгшэдэй оролдолгые онсо тэмдэглэмээр.

Хори.

С. ПРОКОПЬЕВ.

Балтиин далайн эрьедэ

Монголой арадай революциин 65 жэлэй ой манай орондо hаяхан үргэнөөр тэмдэглэгдээ гээшэ ааб даа. Литвагай ССР-тэ энэ ойн баярта зорюулагдан, монгол кинематографистнуудай шэнэ бүтээл харуулагдаа. «Вингис» ба «Вильнюс» гэжэ кинотеатрнууд соо «Гэрлээдүй байхадаа» гэhэн уран hайханай фильмын премьерэ болобо.

Тус фильмын сценариие Гомбо бэшэжэ, режиссёр Бунтар найруулан табяа. Мүнөөдэрэй Монголой ажабайдал энэ кинофильм соо харуулагдана. Фильмын гол герой — инженер Гансух гэгшын хуби заяан манай харагшадай анхаралые татаhан байна.

Ниислэл хотодо харуулагдаhанай hүүлээр Каунасай, Клайпедай, Палангиин хүн зондо кинофильм айлшалха байна.

Ирена ДОБРОВОЛЬСКАЙТЕ.

ГАСТРОЛЁО ТҮГЭСХЭБЭ

ТЫНДЭ. (Амарай область). Эндэхи «Юность» гэhэн соёлой байшанда ехэ концерт табижа, Корейн Арадай-Демократическа Республикын Вонсан провинциhаа ерэhэн уран hайханай коллектив БАМ дээрэ гастролёо түгэсхэбэ. Артистнууд БАМ-ай Түбэй участогай олохон hуурин тосхонуудта хүрэжэ, түмэр замай барилгашад болон ашаглагшадые оронойнгоо дуу, хатартай танилсуулhан байна. Үйлэдбэриин «Тындалес» нэгэдэлдэ хүдэлдэг нютагайхидтаа тэдэнэр айлшалаа. Корей арадай тэмсэлтэй hаналаа нэгэдэлгын hарын программын ёhоор, гастрольнууд үнгэргэгдөө юм.

(ТАСС).

ШЭНЭЭР ЭХИЛБЭ

ЛОНДОН. (ТАСС). Шатараар дэлхэйн түрүү hуури эзэлхын түлөө харюугаа ёбалгын мүрысөөнэй зургаадахи наадаанда шэнэ дебют (ородой парти) шэлэгдэбэ. Урда тээхи бүхы табан партида сагаанаар наадагшадынь заабол бэрсынгээ урдахи хүбүүгээр наадая эхилhэн байгаа. Зүгөөр энэ удаада Каспаровай «е4» гэжэ ябадалаар эхилхэдэнь, хэблэлэй түбтэ абаhаар лэ хүлгөөтэй болоодхибо. Сагаанаар наадахадаа, «д4» ябадалай hүүлээр хододоо hайн байдалтай болодог байhан Каспаров юундэ нааданай иимэ эхиие шэлэбэ гээшэб гэhэн бадсаамжалнууд мүндэлөө.

Энэ мүрысөөндэ хабаадажа байгшадтай олон парти наадаhан Голландиин гроссмейстер Ян Тимманэй hанамжын ёhоор, шэнэ дебют шэлэhэн ушарынь гайхалтайшье бэшэ hэн. Нимцовичой хамгаалалтые hүүлдэ хэрэглэхые хараалжа, мүнөө ямар нэгэн шэнэ эхиие юрэ туршаад үзэхые Каспаров шиидээ хэбэртэй гэжэ голландец тоолоно. Харюугай ябадал хэхэдээ, Карпов гурбан минута соо бодомжолбо. Магад, тэрэ «шэнэ ябадалтай» танилсаа юм гү, али хүлеэгдээгүй ябадалайнь зангада ороhон хэбэр зорюута үзүүлээ юм гү, хэн мэдэхэб...

Хараха маягта, наадан яhала hонирхолтойгоор, заримдаа зүрхэ сэдьхэл буляамаар үнгэрhэн байна. Эдэбхи абахын тула Каспаров хүбүүгээ миинтээр үгэбэ. Тэрэнэй хоёр тэмээн хараар наадагшын ноёндо эршэмтэйгээр добтолходоо болохо hэн. Энэ ябадалдань Карпов хахад час соо бодомжолхо баатай болоо. 19-дэхи ябадалдаа Карповай бэрсээ хюлгын «с4» нюдэндэ түлхихэдэнь, Каспаров бүришье удаан саг соо—бүхэли часай туршада бодомжолhон байха юм. Тиин тэрэнэй тэргэеэ хюлгын «д7» нюдэндэ табижархихадань, Англиин гроссмейстер Джонатан Местелэй энэ партиие тайлбарилжа байhан зал соо энеэдэн болошобо. Ушарынь юуб гэхэдэ, час соо элдэб вариантнуудые харуулхадаа, тэрэ тэргээрээ огто иимэ ябадал хээгүй байгаа бшуу. Зарим нэгэн энэ ябадалыень гайхал түрүүлбэ гэжэ нэрлэhэн байгаа. Сэхыень хэлэхэдэ, тэмээгээрээ «в5»-да ябаа hаань, дээрэ байгаа гэжэ тоолобо. Саашадаа нааданай эдэбхи үүсхэл Карповай гарта орожо, ехэ цейтнодто бэрсэнүүдээ, хоёр тэргэеэ, хэдэн хүбүүдээ, тэмээгээ, мориёо андалдажархиба. Энэ үедэ хюлгэ дээрэхи байдал тэнсүү байна гэжэ Ян Тимман сэгнээ hэн.

Англиин газетэнүүд мүрысөөн тухай багаханаар бэшээшье hаа, заримдаа яаруу сэгнэлтэнүүдые үгэнэ. Дүрбэдэхи партиин hүүлээр Карпов муу hорилго бэлэдхэлтэй байна гэжэ хэлэhэн аад, зургаадахи партиин hүүлээр экс-чемпион ехэ булюу hайнаар наадана гэжэ мэдээсэжэрхиhэниинь гайхалтай. Сэхыень хэлэхэдэ, тэдэнэр хоюулаа hайн бэлэдхэлтэй. Бүри шанга тэмсэлэй болохо байhыень наадагдаhан партинууд элирхэйлэн гэршэлнэ.

41-дэхи ябадалдаа хойшолуулагдаhан энэ парти hэргээгдэнгүй, тэнсэлгээр дүүрэбэ. Нааданай тоо 3:3 болоо. Гарри Каспаров болон Анатолий Карповай хоорондо боложо байhан мүрысөөнэй долоодохи парти августын 13-да наадагдаа.

ТҮГЭСХЭЛЭЙ НААДАНДА ГАРАБА

Хүүгэдэй спортын hургуулинууд болон Пионернүүдэй ордоной командануудай дунда уласхоорондын даамаар РСФСР-эй түрүү hуури эзэлхын түлөө мүрысөөн Улаан-Үдын түмэр замшадай соёлой байшан соо үнгэргэгдэжэ байна.

Россин Федерациин 11 область, хизаар болон автономито республикын суглуулагдамал команданууд мүрысөөндэ хабаадана. Команда бүхэн гурбан хүбүүд болон нэгэ басаганhаа бүридэнэ.

Команданууд хоёр бүлэг боложо хубааранхай. Түгэсхэлэй наадаанда гараха командануудые элирүүлхэ ёhотой нэгэдэхи дүхэригэй hүүлшын, юhэдэхи тур илангаяа шанга тэмсэлдэ үнгэрбэ.

Нэгэдэхи бүлэгтэ энэ наадаанда Московско областиин эдир даамшад Эрхүүгэй областиин командатай уулзахадаа, мэргэжэл шадабаряараа яаха аргагүй булюу байhанаа харуулаа. Ушарынь юуб гэхэдэ, ниислэлэй областиинхид бултадаа спортын мастерта кандидадууд юм. Тиигэжэ К. Тимофеев — Е. Дымшые, С. Блинов—В. Воробьевые, Ж. Лапаева С. Парешинае шүүбэ. Имагтал Эрхүүгэй командаhаа гурбадахи хюлгэ дээрэ наадаhан Л. Морозов А. Коротковые илаhан байна.

Удмуртын АССР-эй болон Свердловско областиин Нижний Тагил хотын командануудай уулзалга ехэ hонирхолтойгоор хүлеэгдээ hэн. Тэдэнэй бүридэлдэ бултадаа спортын мастерта кандидадууд оробо. Гадна тэдэ түрүү hууринуудые ээлжэ ябаа. Түрүүшын хоёр хюлгэ дээрэ наадаhан Э. Зайнуллин — Д. Рымашевский, А. Льдоков—В. Марков гэгшэдэй партинууд тэнсэлгээр дүүрэбэ. «Юун болоогшо ааб?»—гэжэ суглараагшад амяа даран хүлеэбэ. Нижний Тагилай командада hүүлшын хоёр хюлгэ басагад наадана. Гурбадахи хюлгэдэ наадаhан Нина Быкова түрүүшээр яhала hайн байдалтай байбашье, удаа дараалан эдэбхиеэ алдажа, В. Булатовта шүүгдэхэ баатай болобо. Басагадай дундаhаа 1986 оной СССР-эй чемпионка Наташа Конева (Нижний Тагил) урдынхидал мэтэ хёрхо нарин, hүбэлгэн наадажа, О. Емельяновае илаhан байха юм. Тиигэжэ энэ уулзалга тэнсэлгээр — 2:2 тоотойгоор дүүрэбэ.

Оренбургын областиин hурагшад Калугын командые 2,5:1,5 тоотойгоор шүүгээ.

Энэ үдэр манай республикын эдир даамшад Куйбышевска областиин спортсменүүдтэй хабаяа туршахадаа, 4:0 тоотойгоор илаhан байна. 1-дэхи интернат hургуулиин hурагша Баяр Ринчинов Владимир Будниковтай наадахадаа, удаан саг соо тэнсүү байдалтай байбашье, hүүлшэг тээшээ эдэбхижэжэ, 57-дохи ябадалдаа илалта туйлаа. Андрей Буянов (51-дэхи hургуули)—Сергей Тузиловые, тоо бүридхэл оньhожоруулгын техникумэй hурагша Виталий Доржиев — Анатолий Родионовые, спортын мастерта кандидат Дари-Сүрэн Норбоева (1-дэхи интернат hургуули) Елена Логиновае шүүбэ.

Юhэн нааданай дүнгүүдээр нэгэдэхи бүлэгтэ Московско областиин даамшад 24,5 очкотойгоор түрүү hуури эзэлнэ. РСФСР-эй хоёр дахин чемпион болоhон Удмуртын АССР-эй команда тэдэнэрhээ хахад очкогоор гээгдэнэ. Нижний Тагилай спортсменүүд 21,5 очкотойгоор гурбадахи hуурида гараа. Красноярска хизаарай болон Буряадай АССР-эй команданууд 18 ба 17 очко абажа, дүрбэдэхи, табадахи hууринуудые эзэлээд, түгэсхэлэй наадаанда хабаадаха эрхэдэ хүртэhэн байха юм.

Нэгэдэхи хюлгэ дээрэ Э. Зайнуллин (Удмуртын АССР) — 7 очкотойгоор эрхимлээ. К. Тимофеев (Московско область)—6,5, Э. Рымашевский (Нижний Тагил)—5, Б. Ринчинов 4,5 очкотой болонхой.

Хоёрдохи хюлгэ дээрэ С. Блинов (Московско область) онсо шалгараба. Тэрэ 7,5 очкотой. А. Льдоков (Удмуртын АССР) тэрээнhээ нэгэ очкогоор гээгдэнэ.

Гурбадахи хюлгэ дээрэ хүбүүдэй дунда наадаhан Н. Быкова (Нижний Тагил) 6,5 очкотойгоор түрүү hуури эзэлhэн байна. Л. Морозов (Эрхүү), В. Булатов (Удмуртын АССР) тус тустаа 5,5 очкотой юм.

Дүрбэдэхи хюлгэ дээрэ Н. Конева (Нижний Тагил) эрхимлэнэ—7 очкотой. Ж. Лапаева (Московско область), О. Шептуцалова (Калуга) 5,5 очкотойгоор удаадахи hууринуудые эзэлнэ.

Хоёрдохи бүлэгтэ Калининска областиин эдир даамшад энэ үдэр Челябинскын командые 3,5:0,5 тоотойгоор илажа, дүн хамта 31 очкотойгоор түрүү hуурида гараба. Тиихэдээ тэдэнэр хоёрдохи hуури эзэлhэн Башкирай командые аяар 6,5 очкогоор ахиhан байгаа. 24 очкотой Свердловск хотын спортсменүүд гурбадахи hуури эзэлээ. Горьковско болон Магаданай областьнуудай хүбүүд, басагад тус тустаа 21,5 ба 21 очко абажа, түгэсхэлэй наадаанда гараба.

Энэ наадаанда Свердловскын даамшад Астраханска областиин эдир спортсменүүдые —2,5:1,5, Горьковско областиин команда Яхадай АССР-эй түлөөлэгшэдые—3:1, Магаданай даамшад Шэтын областиин эдиршүүлые 4:1 тоотойгоор илаhан байна.

Хоёрдохи бүлэгэй команданууд сооhоо гол түлэб Калининска областиин суглуулагдамал командын түлөөлэгшэд, тусхайлбал, спортын мастерта кандидадууд А. Калмаков —7,5, Д. Борков—8, нэгэдэхи разрядтай М. Иванов (Калинин)—9, Е. Майданова (Свердловск) 8,5 очкотойгоор өөhэд өөhэдынгөө хюлгэнүүд дээрэ түрүү hууринуудые эзэлээ. Энэ жэлдэ басагадай дунда СССР-эй түрүү hуури эзэлхын түлөө мүрысөөндэ бронзо медаляар шагнагдаhан Башкирай АССР-эй спортын мастерта кандидат Елена Демочкина эдэ наадануудта бүхы арга боломжонуудаа элсүүлжэ шадабагүй.

Эдир даамшадые соёлой талаар болбосон hайнаар хангажа, тэдэнэй сүлөө сагые удха түгэлдэрөөр үнгэргэхын тула мүрысөө эмхидхэгшэд ехэ оролдолго гаргаба. Түгэсхэлэй нааданай урда тээхи забhарлалгын үедэ эдир спортсменүүд Байгал нуур ошожо хараhан, Улаан-Үдын музейнүүдтэй танилсаhан байна.

Б-М. ЖИГЖИТОВ.

ПРАВДА БУРЯТИИ

Нэгэдэхи хуудаhанда. КПСС-эй Центральна Комитедтэ — тогтоол. «Тэжээл бэлэдхэлгэ: дүнгүүдые согсолхо хаhа» — Б. Батуринай статья. «Табан манай түсэбтэ табан жэл» — И. Медведевэй статья. Буряадай АССР-эй Верховно Советэй Президиумдэ. ТАСС-ай материал.

Хоёрдохи хуудаhанда. Советүүдэй хүдэлмэри. «Тосхоной газаа, досоо таланууд» — А. Куклинай статья. «Шэлэй ханхинаан гэхэ гү, али шиидхэгдээгүй үшөө нэгэ асуудал тушаа» — «Правда Бурятии» газетын түхэреэн столой материал.

Гурбадахи хуудаhанда. Арадай музей сооhоо репортаж. «Ажалай ёhо заншал дамжуулагдана»,— Ю. Будаевай статья.

Дүрбэдэхи хуудаhанда. Республикын нютаг нютагай hонин. Элүүр энхын булан. «Асуугты — харюусахабди»— материалнуудай суглуулбари. Соносхолнууд, мэдээсэлнүүд.

Сэнхир экран

НЭГЭДЭХИ ПРОГРАММА

Москва. 9.00 — Время. 9.45 — «Концертын залда — hурагшад». 10.25 — Баримтата фильмүүд. 11.00 — «Последний довод королей» — 4 серитэй уран hайханай фильм. 4-дэхи сери. 12.15 — Шэнэ hонин. (12.20 хүрэтэр). 15.30 — Шэнэ hонин. 15.50—Баримтата фильмүүд. 16.45 — Россин элдэб областьнуудай арадай дуунууд. 17.15 — «Ород хэлэн». 17.45 — «Тайна острова «Бэк-кап»—уран hайханай фильм. (Чехословаки). 19.05— Архидалгын хорон тухай баримтата фильм. **Улаан-Үдэ.** 19.15 — «Лаурын чюуса» — киноочерк. 19.25 — Шэнэ hонин (буряадаар). **Москва.** 19.45 — «Мүнөөдэр — түби дэлхэй дээрэ». **Улаан-Үдэ.** 20.00 — «Талын галнууд» (буряадаар). 20.30 — «Байгал» — мэдээсэлэй программа. **Москва.** 21.00 — Инди тухай киноочерк. 21.30 — «Индиин аялганууд». 22.00 — Время. 22.35 — «Верные друзья» — кинокомеди.

ХОЁРДОХИ ПРОГРАММА

Улаан-Үдэ. 18.10 — Авиазаводой цехүүдэй коллективүүдтэ эдэбхи үүсхэл дээшэлүүлхэ тухай. **Москва.** 19.15— «Хани барисаан». Улаан-Үдэ. 19.45 — Киноочерк. **Москва.** 20.00 — Ехэшүүлдэ мультфильм. 20.20 — «Экологическа дневник». 21.00 — «Амгалан нойрсогты, багашуул!» 21.15 — Городкиин спортоор СССР-эй чемпионат. 21.45 — «Элүүр энхэ байха дуратай hаа». 22.00 — Время. 22.35— Искусствын уран бэлигтэнэй

МАНАЙ: АДРЕС, ТЕЛЕФОНУУД: ИНДЕКС 670000

УЛАН-УДЭ, ул. КАЛАНДАРИШВИЛИ, 23, редактор—2-50-96, приемная—2-54-54, зам. редактора—2-68-08, зам. редактора—2-62-62, отв. секретарь—2-50-52, секретариат—2-66-76, отделы: партийной жизни—2-34-05, пропаганды—2-56-23, промышленности и строительства—2-61-35, сельского хозяйства—2-64-36, 2-63-86, советского строительства и быта—2-69-58, культуры и школ—2-60-21. 2-57-63, информации—2-60-91, переводов—2-54-93, писем и селькоров—2-67-81, корректорская—2-33-61, выпускающие — 2-35-95, отдел объявлений—2-65—54.

Республиканская типогра[...] ственного комитета Бурят[...] делам издательств, полигр[...] ной торговли г. Улан-Удэ [...] Н-00591. Заказ № 188.